

habent, maxime sunt apta. acris autem aut amarus, aut austerus, aut acutus sapor expungunt potius & extrudunt, si quid inhaesit. astringens autem & acerbus nutriret quidem, sed penetrare non potest, ut adhaerescat. Hinc est quod caudam cerui canes non degustent, quod ea parte, bilis uesciam id animal habere tradatur. & acrem melancholiam, quae terram sua acritudine fermet, ne muscae quidem attingant. nam nec in mari quod salsum uocant, quod quibus animal oriri aut ali potest. Et denique hinc prouenit quod amygdalae amarae, pira maxime acerba, capparum a sale non lota, mala punica, porri, cepae, & omnia quae insignem maxime aliquam qualitatem obtinent, si cruda edantur, nullam alimoniam exhibeant, sed ad educendum liquidum aliquod ex pectore, aut pulmone, quod expurgare conueniat intantum conferant. si uero ignibus dumentur, aut elixatione decoquantur, ut aliquid illius qualitatis deponant: aliquod tunc quidem sed exiguum praestant corpori nutrimentum.

14 Cur uocem alij gracilem, alij magnam obtinent? An quia ingens uox uel propter arteriae uocalis amplitudinem, uel propter caloris copiam effici solet, ut ex contrarijs causis exilior. quibus igitur alterum horum adest, non obscurum uidere est, cur uocem grandiore edant. Hinc uiris uox grauior, quia multum calorem habet, qui dilatat & expandit arteriam, foeminis autem puerisque, & senibus, & ijs qui a morbo restituntur, imbecillis adest, quia in illis arteria, qua uox conflatur, lata non est. in foeminis scilicet propter frigiditatem sexus: in pueris autem, quia nondum augendi tempus habuerunt, in ultimis, quia debilis mansit uirtus a morbo, ut non possit magnam quantitatem aeris pellere. unde uox efficitur acuta: quia aerem celeriter mouent, propterea quod sit paucus, uel quia magis ob uirium defectum conuittuntur, ut qui statura breues sunt, in digitos sese attollunt, & qui natura surda stri sunt, spiritum magis uocemque intendunt, quia ab alijs non exaudiri se putant. Magna autem uox & grauis, fit tunc, quando multus aer tarde per arteriam comeat, quia non ita facile multus sicut paucus impellitur. Ex quibus dubitare nemo potest, quod qui aeris arterias latitudine praeditas obtinent, quas multus occupet aer, quem aegrius moueant, uoces grauiores emittant. Non semper autem magnitudo uocis caloris multitudinem testatur, cum possit & calor esse exiguus, & arteriae latitudo adesse. Naturalia uero, uel frigoris, uel caloris temperamenta a primis natalibus contracta, uox ab illis de redarguit. cum si calor a principio ortus, multus sit materiam paratam habens: non dilatare non possit. si uero sit modicus, canalibus angustias committat. ut si superet siccitas, uocis aspritudo causatur, si humor arteriam non aequis partibus illinat, & conspergat, uox inaequalis perficitur. Porro uitulus & uacca iuuenca uel, grauiorem mugitum reboant, quibus taurus iam aetate maturus. quia cum frigidum & siccum sua

pte sponte sit animal bos, quo magis ad tempus sui ortus accedit, impensius calet: & humescit, quo autem plus incremento proficit, siccitas magis adaugetur, cuius ratione arteriæ intus indies meatus angustior breuiorq; euadit, ob quam causam excisi boves grauius clamant, quia sunt humentiores, ut omnia exacta non exactis. Quo fit ut bobus cornua si abscindantur, magnitudine proficiant, quia humor non deficit, tauris iterum non crescant, eo q; desit materia.

15 Cur si quis pulsantem nolam circū undique pallio obducto cōplectatur, nullus percipitur sonus? An quia aeris unda, quæ intus in meatibus cietur, & agitatur, ferri foras prohibetur, ut ne pertingere ad aures, nec diffundere speciē suam usque ad auriculam possit, uelamine imposto, sed potius immotus, & immobilis, & inagitabilis perstet.

16 Cur si quis dum pulsant cymbala, uehemēter clauum imprimat, cōtingit: ut frāgantur? An quia qua parte figitur malleolo clauus, aer qui illac meabat, intro uiolēter protruditur, quod cū non patitur, ut qui se aerī cognato, & externo connectere appetat, confringi illam potius præoptat. Vtrum quia aeris fluctus, qui ueluti uallo factō circum undiq; congrabat, libere circūquaq; uagari cum non possit, offendens impedimentum, nec prorsum tendere, propter obicem qui interclusus est, nec citro retrorsumue gradum flectere liceat, eo q; alter ex aduerso fluctus in orbē rediens, magno impete obuiat, illius fractionis est in causa. cum uis ingens motus, qua impulsus ferebatur, subito nesciat deperdi.

17 Propter quid balbutiūt nonnulli litterāq; .l. pro .r. pronūciant? ueluti Alciades qui celnis, procernis, & coluum, procoruo efferebat. An quia ut hæc littera .r. & præcipue si .t. ut in hoc uerbo tremo, trochos, trano, præcedat, pronuncietur: opus est: ut lingua refirmetur, atq; feriat supra dentes anteriores. Blæsi igitur euadunt uel propter tenorem, linguam mouentium musculorum, exolutū, ut non possint uehementer percutere: q; littera .r. potiusq; .l. exoptat. uel propter imbecillitatem musculorum, sicuti accidit ijs qui loquendo defatigati, alterū pro altero balbutiendo pronūciant. deniq; uel propter linguæ siccitatem, ut in febrientibus, uel propter breuitatem, non potentis se porrigere ad litteræ figurationem balbi efficiuntur. In sanis autem ut plurimum id oris uitium euenire consueuit, propter nimiam humiditatem a cerebro destillantem, qua linguæ muscoli immerfi atq; dilaxati, minus uocem conformare possunt. unde & talesalui profluuio tentantur: descendente pituita ad uentriculum: & leuifaciente.

18 Cur auriū excremēta: dulcia quidem loetum, secūdū Hippo. amara autē nihil mali portendunt? An quia illis naturale est, ut amarore quodam sint prædita, q; si dulcorem

si dulcorē acquisierint, magnū à naturali habitu excessū, & proinde malū significāt.

19 Propter quid qui singultu laborant, sternutatione superueniente liberantur?

An quia singultus nihil aliud est: q̄ contractio quedam & compressio uentriculi, ad pellendum quod in eius tunicis, & præcipue quod in ore eius (quod stomachum proprie dicunt) acre atq̄ mordicans inhæsit. In sternutatione autē fortiter thorax comprimitur, & calor colligitur, & fortius expellitur, quicquid pellendum est. Nam & nos si quid tussi expuere, aut aliud quid protrudere molimur, naturam in hoc emulantes, ualide pectus comprimimus, ut uiolenter expulsus spiritus, impetu secum trahat quod nocuit.

20 Propter quid in hieme magis singultum patimur? An quia rigor diffilari à neruis excrementa prohibens, plenitudinem in eis operatur: quā à se remouere expulsionē nituntur. Nā tale quid accidit neruis: quale chordis: quæ ob nimiam humiditatem conuelluntur, repleti siquidem, cum minime diffilentur, distenduntur, ac si spasmus patientur. singultus autem quidam uentriculi spasmus est.

21 Propter quid pueri frequentius q̄ uiri singultire consueuerunt? An quia gulosos, & satiem nesciētes, & inexpleti sunt, crapulæq̄ & uentri indulgent, propter quod semper in eorum uentriculis est quod irriteret, & ad excretionem stomachum urgeat & impellat.

22 Cur si quis uinum bibat aqua calida temperatum, piperisque puluisculum scobēne iniiciat, mox ad singultus prouocatur? An quia potus calidus deducit ad tunicas oris stomachi, piper uero sua acredine pungit: & erodit, unde singultus: qui nil aliud est q̄ motus quidam ipsius uentriculi ad repellendum quod infestat, uehementior tamen uomitu, nam is fit, ut extrudantur: quæ in lata ipsius spatiositate continentur, at singultus: ut quod in tunicas oris stomachi (quod acutissimo sensu præditum est) penetravit: foras mittatur.

23 Cur cytharas & lyras artifices cum reponunt: remittunt chordas? An ut ne nerui disrumpantur, nā in Austriano & humecto aeris statu, madido quodam humore consperguntur & replentur, in Aquilonijs autē cōstitutionibus immodicè desiccantur, atque ad eum modum: tum conuulsiones, tum singultus, cum à plenitudine, tum à siccitate prouenire Hippocrates obseruauit.

24 Cur quartanus rigor uehementissimus censetur? An quoniam ab humore committitur, qui & algidus supra modum, & crassiusculus magis est, q̄ ut facile discuti possit. quam ob rē qui id mali patiuntur: ossa confracta se habere dicunt: humoris nimirū crassitudie pergrauate. Qui autē tertiano rigore afficiuntur, tū caliditate quādā in alto sentiunt, tū uero in medijs rigoribus siti iterdū ingēti premuntur.

25 Cur sub finem somnij magis quàm à principio sudores magis contingunt? An quia epulas à nocte ingestas primum quidem calor intus copiosus receptus concoquit, ut alimoniam membris tribuant, deinde uero humores postremo digerit per sudorem, quicquid in halitus & uapores tenues subtiliari possunt.

26 Cur solam sudoris excretionem: somnus omnium dormitor non compefcit? An quia mere naturalis est, quæ omnia, in nobis uel tollere, uel ponere situm non est. Aliæ uero excretiones, & alui excrementa, nisi muscoli qui in fine sedis sunt, recludantur, non prodeunt, quibus cum imperet animalis uirtus, quæ in somnis sopita est, & feriat, & meatus omnes propter uapores ab alimento eleuatos obstruantur, per quos spiritus radius illucescere atque transmitti posset, ut musculis uim atque facultatem qua ora recluderentur, præstaret, nihil mirum est, si excretiones in somnis cohercentur. Qui uero dum dormiunt uel semen, uel lotium, profundunt, ij musculos qui exitum inuoluntarium excrementorum, ceu quidam ianitores ante fores positi prohibent: resolutos (paralyticos Græci uocant) habent, ut uelint, nolint, diarrhiam in matellam, & gonorrhæam, defluxionem uel seminis patiantur, & uel inuitis alui excrementa tanquam ex dolio pertrito profluant. Pari ratione nec sanguinis à naribus fluores, nec sordium detrimenta quæ à coctionibus superant, somni prohibere ualent, quin ad cutem ferantur.

27 Cur corpus aliquod graue aut leue nuncupatur? An graue quidem id est quod deorsum naturali pondere fertur: leue autem quod scandit in altum. An uero nihil uere inum aut sursum est, toto sphaerico existente: & semper terris incumbere caelo, sed (ut Plato sentit) ponderosum id est quod difficile à suo naturali loco dimouetur: leue autem quod in sedem præter naturam facile pertrahi potest.

28 Cur somnia aut uania magna ex parte temeraria & uana, & incerta esse consueuerunt? An quonia secundum Democritum plura simulachra rerum hisce mensibus cum folia ab arboribus cadunt, mentem subeant & peruertant, tabescunt enim tunc omnia & mundus ipse ad senectutem uergere & declinare uidetur. An uero quonia per id tempus homines plures fructus recetes ingerunt, quorum ea hora feracior est, qui omnes succo plurimo incocto, & excrementitio scatent, ab his cum in uentriculo ebulliant, & putrescant, quam plurimi halitus ad superna feruntur & caput petunt, à quibus mens perturbatur. Quo circa super fructus bibendum omnino Aristoteles tradidit, ut potus putrorem & feruorem, ebullitionemque cessare faciat.

26 Propter quid à longis ægritudinibus somnia ut plurimum futilima uidere solent? An quoniam cerebrum siccius est & aridius effectum, & multum à naturali temperie mutatum.

30 Cur eos qui dormiunt uisa uidere & somnia omni modo necessum est, nec dormire sine insomnijs possumus? An quoniã tandiu animal somno grauetur, quãdium somniorum uisis deluditur, quando autem uisa quieuerint expergiscitur, & à somno leuatur. Vigilamus enim quoniam ab obiectis exteriorũ sensuum auocamur, somno autem operã damus, quia mens & phãtasia somniorũ cogitationibus distinetur & occupatur, atq; ut nos interdum lectioni incumbimus, uel alia cogitamus, ut somnus nõ adeo obrepit: ita mēs uisa qdã intueri sibi fingit ne animã à somno excitetur.

31 Cur cũ lecto nos tradidimus, placidãq; trahimus per mēbra quietẽ frequentius de obiectis uisus sensorij somniamus, ut de colore, figura, magnitudine, aut de obiectis auditus, cum noctu ueras audire & reddere uoces: strepitusq; opinamur, raro autem de obiectis aliorum sensuum per tranquillã noctẽ existimamus, raro enim aut gustare ore auido sapes, aut tãgere, aut odores naso attrahere nos credimus? An quia somnia sũt impressa imagine rerũ exteriorũ à simulacris in memoria reconditis: porro spectra sensuum magis spiritualium, ut uisus & auditus, mobilia (ut ita dixerim) sunt & magis tenuia, quare magis conformant: & excudunt phãtasiã. At uisa idolaue aliorum sensuum crassiora sunt, & magis corporea, unde minus imprimere & afficere existimationem possunt, incorporeum enim à corporeo pati, est nephas, si Plato uera effatus est.

32 Cur somnia ut plurimũ falsa & mēdacia experimur? An quoniam in nobis & pars ea est, quæ format, & effingit, & ea quæ ueluti cera impressionẽ recipit, & rerum uarias imagines persentit, & phantasiatur. Sicut igitur ubi cythara & musica est, non deest modulatio, & si faber sit, nec careat materia, protinus ibi opus artis esse necesse est, & si pictor adsit, multosq; ad manum colores, & optimũ atramentũ pictoriũ habeat, nequit nõ uel tabulã oblinere, uel parieti tectorium inducere, uel non picturas deorũ cõformare, sic cũ apta pati & suscipere organa habeamus, & facile prõpta immutari, & acutissimã imaginationẽ, repẽte sese transformantẽ in quos uoluerit cogitatus, & trãsmutatẽ ipsos sensus, in quos uoluerit habitus, nihil mirum sit: si per somnũ: ubi magna sensuũ feriatio, & locus uacuo animo cõmentãdi, mille species absurdas & graues concipiamus. & ea cõponamus, quæ nec fuerunt unquam, nec sunt possibilis factu. Cũ itaque hominum anima in se habeat: & quod confingi, & quod confingere possit, facile hoc illi à se inest, quod uarijs seipsam afficiat spectris, & quod diuersas & monstro similes figuras admittat. Sensus tam intrinseci quam externi semper sunt apti moueri (nam sentire in affectione quadam & passione est, si Aristoteli credimus) hos phantasia & imaginatio atque intellectio agitata ab idolis in penu reseruatis, & temere dimotis,

cient, atque motitant, ut nulla sit quæstio reliqui facta, si cum sint semper mobiles, & liquidi, lubrici, & leuiter deceptibiles sensus, ipsosque perpetuo cogitatio mentis iugis perennisque agat, & alteret, horrendis uisis deformibusque deludamur. Patiuntur uero hoc magis, quibus corpus uel multo præsum fatigatumque labore est, uel qui post longas egritudines tandem incolumes, sed corpusculo adhuc inualido atque imbecillo restituantur. namque hosce quicquid modo rapere, & peruertere, & eleuare mentem potest, facile distrahit, & ea imaginari cogit, quibus cum: qui humor in corpore præest: cognitionem obtinet. An uero ideo somnijs frustramur, quia rerum simulachra in acre impræssa, nocte per noctem summam profundamque quietem, quod in nobis est perceptiuum, afficiunt: perque uacuos corporis sensuumque meatus penetrantia, eorum imaginationem inducunt, quorum sunt defluxiones. Vnde Democritus (ut auctor est Plutarchus) diuos præcari, oportere censebat, quo optimis & bene compositis idolis obuiemus, atque quæ optima sunt, & nobis cognata, ex ambiente potius, quæ peruersa & sinistra: in nos impingeret atque conferrentur. superstitiosa profecto opinio, sed quam tantum non piguit philosophum sequi. Quemadmodum uero in iactu talorum, si multa iacias: unum aliquando recte iacias, ita contingit nonnunquam, ut uisa quæ reposita habemus, ita certa lege & conuenienti foelicique serie componantur, ut ueri præseferant imaginem: speciemque, nec falsa mentitæ deprehendantur.

33 Cur firmiter meminimus, eorum quæ pueri, aut uidimus aut audiimus (ut etiã est apud Thimeum) quæ nuper, aut hesternæ die gessimus? An quoniã infantibus cognoscendi cupidus, tenacius & promptius quæcunque discunt imprimuntur. Ut enim dulce bellum est inexpertis, sic rudibus & imperitis rerum: quã primũ intelligere coeperunt, dulcissimus primus ille est gustatus. & ut inquit Aristot. geometricis speculaminibus gaudentes, geometrici euadunt, & noua puerorum ætas scientiæ inscia, quicquid primo docetur, auidissime cognoscit, & ad primo docentis similitudinẽ, ut mollis cera conformatur, ut primos imbibit lana colores, & testa sapore, quo primũ imbuta est, diutissime retinet. An quoniã magis admirantur, ideoque magis memoriæ comendant. Admiratio enim artes fecit, primoque rerum euetus admirati philosophi, deinde earum rationes inuenerunt. unde ad fabulas & commentationes pueri sunt naturali quidã mētis inclinatione propensi: quia admirationẽ quãdã secum afferunt, quæ mētes percellit. An quoniam paucas adhuc pueri intentiones perceperunt, ut nihil superuenientes notiones à præcedentibus impediuntur. An quoniam uiri dum audiunt circa negocia uitæ sunt intenti: pueri autem nulli alteri rei adhaerentes: toti discendæ rei uacare possunt. An quoniam durati & pertinaces

naces sunt uirorum sensus, ut nō probe informari possint, puerorū autē & humidi, & molles, & sequaces, & ad quiduis suscipiendum accommodati.

34 Cur postea q̄ res gessimus: nō mox de illis somniamus: sed interdum post multa tempora? An quia rerum simulachra interim temporis memoriae figuntur, & imprimuntur, ut firmiter afficere phantasiā & imaginationē possint. Sepicule autem nobis nihil tale cogitantibus, alicuius rei imago aut carmen aliquod in mentem uenit, quia spectra sensilium in penu & cella memoriae recondita, & assidua agitatione delata, interdum coram imaginatione & sensu interiori, qui sciscit iudiciū de rebus, nihil alijs idolis exteriorū obturbantibus, se sistunt & praesentant.

LIBRI SECVNDI PROBLEMATVM

Sectio tertia continet nonnulla quae ad mores attinent.

Ropter quid homines studiosi, & sapientiae dediti ut plurimū paupertate laborare solent? An quoniam fortuna (ut ferunt) caeca est, & inmerentibus omnia praestat, bonis autem etiam uictui necessaria denegat. An quoniam uirtuti caetera cuncta posthabentes, opes & honores contēnunt, & caetera quae uulgus admiratur. Itaque diuitias non consequuntur, quia habere non curant. Facile est sapienti ditari, si uelit, ut Thales dixisse fertur. An potius quia si uirtus & diuitiae comites essēt, & qui uirtutem colerent, semper opibus abundarent, plerique propter diuitias, non propter seipsam: uirtutem sequerentur. Vt igitur ipsam propter se ipsam uirtutem homines amplectantur, alterum ab altero disiunctum deus uoluit, ut qui uirtuti studet, minime auaritiaē inseruire uideatur.

2 Cur matres primos natos ardentius & impatientius amāt? An quoniam ea longius amore prosequimur, quae pluris constiterūt, primi autē liberi primū genitalia uincula claustraq; ruperūt, & Lucinā doloribus iuocari fecerūt. An quia matres tū primū dici & uocari incipiūt, quod magnae cuiusdā reuerētiaē reputatur. An quia pignus quoddā & uelut arrabonē accipiūt, quo uiri cōiugibus firmiori copula adhaereant. Hinc igitur à matribus pueri impēsius diligūtur, quia longiori tēpore labores: & enitēdi partusq; difficultates pertulerūt. Quos uero in senectute pepererūt, ideo etiā amare aegrius & affectuosius solent, uel quia caeteris grandioribus iā factis, adhuc sunt paruuli, uel ut fructū Veneris postremū, quē ultra foecūdari desierunt. uel quia parētibus imbecillis praesenio iā redditis: scipionē quēdā, & baculū, quo imbellis & inualida eorū senectus fulciatur, sustulisse uidentur.

3 Cur senes ferme impudentiores esse solent? An quia ijdē propterea q̄ in uita multa & uaria sunt experti, sunt auari: metu ne subeant pauperiem, quorum mos

- est: ut undecunque dum sibi congerant acervum, iuste uel iniuste rapiāt. An quia modicum de sanguine habent, qui tectorij uice ceu quoddam uelamentum in pudore protendi solet. An quia ad iracundiam sunt procliuēs, propter atrā bilē quæ in senescentibus dominatur, cuius ratione permanentiores iras retinent, qui senectute confecti, ætatis autūnum peragunt. An quia imbecilles facti in uitia facile dilabantur, cum nullus sit intus rector, qui prudenter clauum gerat. An quia pueri parum sūt pudibundi: senes autem secundo repuerascunt, illique paremiæ obnoxij tenentur: quæ bis pueros senes esse narrat. An quia ad ingurgitatiōes & potus sunt propēsiores: (quos acolastus & acolastæontas græci appellāt) ingluuiēs autē iudiciū de fine corrūpit, ut discernere nō possint, quid factu haud sit turpe, quid agere nō conueniat.
- 4 Cur pueri mathematicum euadere periti possunt: sapientes autem & morales philosophi non possunt? An quia illorum finitiones, & postulata, & dignitates qui id significant & præseferant, haud obscurum est. At uero moralis disciplinæ principia: ut illis pueri assentiantur, longo tempore & exercitatione opus habent, unde si quando de hijs rebus interim iuniores loquantur, non scientes: aut fidem habentes, sed ut libris & præceptoribus credentes, talia pronuntiant.
- 5 Propter quid patri filium abdicare licet, filio autem patrem non decet? An quia hoc quicquid est id quod habet gnatus, id totum acceptam refferre debet patenti, qui uiuendi munus cōcessit. An quia pater præ filio quidam dominus reputatur: qui si seruorum suorum curam non agat, poenæ obnoxius non est, quia precium dedit. Si uero famuli mandata dominorum præsto prima syllaba audita nō fuerint executi, multas plagas accipient. An uero quia parentibus ut & magistris, æquus cū dijs honor cōceditur, qui si prouidētia inferiorū nō gerant, ipsi culpæ sunt immunēs: quia nihil debēt, qui oīa dederūt. si uero nos beneficiorū nō meminimus: ingrati tudinis uitio accusari possumus: qui bene de nobis promerentibus nō retulimus gratiā.
- 6 Cur in urbibus occidūt malos: & ex medio tollūt? An ne nobis sua uitæ cōmuniōe nocēat, & ut uiuētibus tāq̃ similia passuris sint exēplo, ne talia cōmittere audeāt. An quoniā in quibusdā uitii uirtute, & ratione, adeo melius est factū, & id quod deterius: tyrānidē in præstātius exercet, & ueluti olimpia uicit, nōnullique supini in uitia (ita ut Plato ait) defferuntur, ut mori multo illis sit potius, qui tanta mētis deprauatione perditī sunt facti: ut ne ab ipsis quidem musis, ne dum a Socrate: aut Pythagora in sospitatem animæ restitui possint.
- 7 Cur alibi alijs & nunquam eisdem uoluptatibus delectamur? An quia non una semper dispositio nobis est, nec corporis nec animæ, & alia quidem hieme, æstate uero diuersa, & alius nobis habitus est ægris, cū sanamur autē contrarius. Vnde

deum & simplicissimas illas mentes unica gaudere & affici uoluptate consentaneum est, quæ unicuique & indiuiduus sunt actus, qui nullis temporum uicissitudinibus aut mutationibus alterari possit.

8 Cur ueritas à græcis alethia nuncupata est? An quoniam ueritatis amator philalethesue, non obliuiosus est, id namque nomen sonat, fit namque ut & mendaces memoriolæ uitio laborent, & qui sint inmemores, mendasse dicere non sentiant, ut qui propterea quod probe dictorum non meminerint, parum cōsentanea sibi ipsis loquantur: & proferant. Verax autem semper sibi ipsi constat: & omnia quæ uere de re aliqua dicuntur, sibi mutuo a stipulantur, & consonant, ut tralatitio iam & uulgi ore iactato prouerbio est celebratum.

9 Cur multi mendacia & nulla ratione fulta a struentes, tum seipso, tum alios latent? An quoniam falsa quædam supponentes, facilius mentiri & fallere possunt animos preuentos: & prauis alienisque opinionibus occupatos. An quia popolare hominum uulgus, non adeo an rite quid inferatur, & ex ueris, quantum id ipsum quod infertur, attendit: quod ex falsis a strui, quæ interim æquam quibusdam ueris probabilitatem obtinent, nihil prohibet. An uero ideo opinionum uitium errorque non detegitur, eo quod qui talia dicunt, consentanea sibi ipsis, & iis quæ à principio posuerunt, loquuntur, quod mendacibus minime accidere consuevit: quos inconstantes, & suo se dicto iugulantes cernunt. Ut geometræ puncta quædam impartilia, & illatabiles longitudines, & apparentias altitudine uacantes: sibi postulantes concedi, innumera theoremata & propositiones colligunt, & ambigua problemata proponunt, quorum si quis principia tolleret, artem funditus euerteret. Ad eum modum si quis admiserit bis duo efficere decem: idem omnino quater duo uigessimum numerum conflare, uel inuitus, uel uolens omnino fateatur: oportet. Parique pacto si aliquis à quopiam uel ui extorserit, uel astu persuaserit, uel inscitia credentium compulerit, esse homines qui binis capitibus agant: eosdem & uiginti in manibus habere digitos, & quaternas plantas, quaternaque brachia, & cætera membra duplicia obtinere, haud difficili argumentatione consequetur, & uera probabiliaque satis refferre putabitur, quia consequentia, & haud quaquam dictis pugnancia loquetur.

10 Cur cum boni uiri (ut uetus quidam fert sermo) deorum sint amici, mali uero inimici, & diuitias amicis potius à dijs præstari consentaneum sit, improbi tamen, & impij homines ditescunt, ut tantum non montes & cumulos auri possideant, & uel lac gallinaceum habere possint. Qui uero uirtutem excolunt, & amplectuntur, diuosque reuerentur, ij maxime esuriunt, & inedia la-

borant? An quia deum id familiaribus suis, quales philosophi sunt uere dei sacerdotes, qui animam à corporis contagio expiant, & ipsam secundum se ipsam (ut Socrates dicebat) constituunt: id dare par est: quod sit in rebus humanis optimum. malos igitur ditescere sinit, edituis uero suis animi cultum & ornatum (que omni auro præstantiora sunt) suggerit. An uero quia omnem mundi gazam non tanti esse dii credunt, ut multi sit à uiris philosophis facienda, qui uel totam tellurem punctum & minimam notam esse non ignorent, & totum cæli ambitum mente concludant. Mystis igitur suis atque cultoribus facultates, & opes tanquàm ingenij labem, & morum corruptelam, diuorum prouidentia non impartitur, ne à ueritatis indagine quam ambiunt, uel latum unguem discedant, cum nullus qui auro inhiat, abstrusam ueritatem cõsequi possit. pessimis autem diuitias, uel quas Cræsus Lydorum rex, aut Midas congesserunt, & tandem fortunæ omnia blandimenta cõcedunt, que eos in debita supplicia & momentaneum exitium persepe deducât. An potius non à superis sed ab inferis dari opes credere conuenit, quod inde constare potest, quia è terræ uisceribus, & intimis medullis, & ima sede effodiantur, ubi manes detineri uetustas credidit, quin & à græcis atque latinis indita nomina id satis ostendunt, quorum alteri, à dite umbrarum tyrãno diuitias, alteri à plutone furuo Persephones marito: opes pluton appellarunt.

11 Cur serui cooperantibus dominis minus laborem sentiunt, & milites meliorem operam nauent, si imperatores opus simul aggrediantur, aut in uallo circundando, aut aggereducendo, aut etiam si cõmunem & cibarium panem esitent, aut super sarmenorum congeriem, somnum accipere non grauentur? An quia ademptam sibi necessitatem arbitrantur, si ij quibus parere tenentur: & dignitate antecellunt, subire labores & difficultates non dedignentur.

12 Cur collybistarum & argentariorum qui uersuram faciunt, & ad usuram tradunt, digiti plurimum exiles sunt, & graciles? An quoniam ijs laborant, summas & fenora numerantes. An uero quia toto etiam corpore tabefacto sunt & arido, metu ne qui accepit argentum, decoquat. Vnde & abeunt somni, & uigilant noctes, & subeunt curæ, & uicinos suspectos habent, & subinde nunquam non reputant, ubi aurum deffodiât ritu fornicarij indicarum, quo nullus eruere possit.

13 Cur Homerus Iouem dixit non decipere: aut sententiam reuocare, nec prohiberi à quopiam posse, quin cepta perficiat? An quia cum tria sint, propter quæ homines minus opere complent, quod dictis promiserunt. Nam aut fallentes dixerunt, aut quamuis ab initio perficiendi spem habuissent, postea penituit eos, aut cum maxime uellent, aliquod obiectum illis impedimentum est, quominus quæ alioquin cupiunt, &

unt & gestiunt, exhibere liceat. Omnia autē hęc à deo sapientissime abstulit poeta, ne quid esset, quod deum morari crederemus, ne quod nobis se daturum pollicitus est, minus re ipsa præstaret.

14 Cur Periclis caput casside galeaq; artifices depingebant? An ut capitis arcem ubi residet ratio: qua plurimum ille præstitisse creditur honorarent. An uero ne caput gracile & oblongum scilleq; assimilē, de honestamento, dedecoriue reliquo corpori esset, cuius partes modice compactas, & egregia proportione elegantes habebat, ideo illi faciem obuelabāt. Hippocratis autem eius qui medicinam restituit, pileo uultum decorabant. Vel quia pileatus incedere solitus esset, ut qui assiduas peregrinationes rei medicę noscendę gratia subiret. Vel ut capitis uitium obtegerent, quia recaluastrer esset. An etiam, quia cerebro egrę affecto (quod ut ab ambientis qualitate deffenderet) uestis lacinias, fimbriasque propendentes, ad caput deducere, ut supra manus reponeret, consueuerat. Vel ut obscuritatem quā in scribendo seruauit, denotarēt. Vel denique quia oēs uiros egregie meritos, ut Heroas pileo insignire uetustas de more habebat. qualis aut Vlysses, uel Agamēnon. Bruti uero imagines alia ratione pileum gestabant, quia Cæsarem de medio sustulit, ademptaq; tyrānide, patriam in libertatem asseruit, cuius adeptæ insigne pileus fuit: quod serui declarant, qui ubi manumittebantur, circumacti uindictaq; percussi, pileum insigniū recuperatę libertatis accipiebāt, atq; deinde liberi quo uellēt uersus procedebant.

15 PROBLEMA AMATORIA.

 Vr amantes eorum quos amant postes sertis ē floribus contextis coronant? An quia amatos & delicias suas tanquam deos colunt, quibus hunc honorem defferre consueuerunt. An non amato: sed amorī hoc tribuunt, cuius ipse qui amatur, imago & exemplar est, domus uero in qua habitat: tēplū. An uero ideo corollas sibi detrahunt, & amatis offerunt, quia ijs qui animi ornamentum auferunt, corporum quoque exuias (quæ illi decorem uel pulchritudinem adiiciunt) dedicare uolunt.

16 Cur ad conuiuia discumbentibus, si alicuius sertum à capite dissolueretur, hūc amare prædicabant? An quia amor detrahere soleat amatoribus ornamenta, qui suis cupidinibus studentes, neglectius proprii ornatus curam agunt. An quia facile amor deiici corollam patiat. Quia tanquā egregius rei bene gestę remunerator, nullum coronandum fore censeat, donec certamen exegerit, & fuerit uoto potitus. signum igitur faciunt, huic tanq; indigno delapsam coronam, quia non adhuc promeruerit brauiū, donec ueneris fructus decerpserit, & amatū expugnarit. An quia non dissoluitur, nisi id quod connexum erat. reciproco itaque, cōuersimq; arguunt,

guunt, hunc uinculo amoris esse colligatum, cuius sertum fuerit dissolutum.
 17 Cur amantes poma uiridantesq; herbas, & odoros ramusculos, floresq; inter manus gestare cōsueuerūt? An ut si hæc amatis donauerint, illis uicissim tacita admonitiōe insinuēt, ut ætatis uer & corporis pulchritudinē impēdāt, antequā ritu sti pulcæ abeat & emarcescat? An ut florū uenustate, carētiā pulchritudinis eorū quos amāt, facilius ferāt, & animi affectū simili pulchritudine cōsolentur. An uero floribus, ut pulchris uestibus & equis etiam num utūtur, tāquā quodā ornatu quo addere ad elegantiam corporis uideantur. An quoniam pulchritudinis cuiusque ubi- cūque sit, suapte sponte qui amant, sunt amatores, quæ non sane inelegans minus in uernantibus floribus, q̄ in formis apparet, cum primum ē telluris gremio erumpen- tes: natura fecunda ubertate ferente, campos uarijs imaginibus & coloribus ue- stiunt. An quia uinum arrogantes sunt, & superbiunt, qui omnes flores colli- gere, & floccos à ueste radere dicuntur.

18 Cur amantes ex interuallis gemunt, & longa ex egro pulmone suspiria ducūt? An quia amoris improbo dantes operam, & mille curis quas habere solent, occu- pati: minus de aere singulis uicibus conuellant, q̄ cordis feruori extinguendo suffi- ciat. Sed cum usus spirationis probe non expleatur: natura magnam unam respira- tionē facit, ut affatim rependat, quod clanculū & sensim decessit. Ob eā rationē & pueri dū ploratu rigāt genas, & mētis alienatiōe capti, quia eorū mens imagina- tionibus intentā, minus de spiritu trahit, q̄ cordis refrigerium exposcat, per pau- cas inspirationes magnas interpostas, resartunt quod perierat per multas paruas.
 19 Cur Persarum more pincernæ regibus cum uina infundūt: in sinistrā uini mo- dicum mittunt, & absorbent? An ut si uenena aliqua miscuissent: ipsi prius lædan- tur, q̄ reges quibus propinant. An quia apud Persas reges adorare mos est: itaq; & pileos & alia: cum illis exhibent, osculantur. quia osculum est quoddam uenera- tionis signum. Igitur & uini illa delibatiuncula osculi cuiusdā uicē obtinere potest.

20 Cur osculum amanti datum ab amato tantam uim habeat: ut corpus & ani- mam amanti permutet, & afficiat, adeo ut & palleant, & lachrymas fundant, & oculorum orbis cauos habeant, & uigilent. An quia anima in occursum amo- ris exiens: à corpore prope exilire uidetur: & transire in amatum, & partes relin- quit internas. adeo ut periculum sit, ne foras egressa corpus destituat, & conuolet extra. Nam & amātium unicam animam in duobus corporibus esse diffiniūt. Vn- de & Plato cum Agathonem oscularetur scripsit.

Basia dans Agathon, animam ipsa in labra tenebam:

A Egra etenim properans, tanquam abitura fuit.

An

An uero quia in quibusdam et si minima sint: maxima uis est. Virus genitale in hominibus & foeminis qui uenere abstinere ceperunt: retentum, cum exiguum quid sit: fastidia & grauissimos capit's dolores, & decolorationes, & priuationem sensus & motus operatur. Aspidis morsus nulla uestigia aut notas aliquas: sed punctula quaedam minima dūtaxat reperiri scribunt, quia uis ueneni subtilissima sit, & ocyssime ad uitalia proserpat. Phalangia & scorpiones aculeū quo pūgunt, minimum & haud quaquam pertritum obtinere uisuntur, cum tamen pertusum esse aliquo subtili foramine oportet: ex quo ubi momorderint, puris aliquid mole paruum: uiribus amplum diffluat: quod celeriter per corpus digestum: maximos dolores efficit. Ita ab amati ore cum amantem exosculatur, & labra labellis, & morsuunculis blādis imprimit: exire humorem quempiam & uirus quoddam tametsi imperceptibile sensu id sit: quod amatoris corpus momento per uenas artusque omnes diffusum, alterandi uim habeat, forsitan opinari consentaneum est.

21 Cur amantes eos quos amant frequēter & sepius inuisunt? An quoniam amici ex lōgis tēporū interuallis se uicissim reuifere & uisitare soleāt. Amātibus autē quaeuis mora lōga est, & omne tēpus quo amatos nō uidēt: multū subinde apparet.

22 Cur homines tametsi boni & literati loquatiores debito interdum esse consueuerunt? An quoniam dum in scholis discerent & magistris operam darent, multorum reddererationem & appetere etiam ab alijs cogebātur. Qui autem hoc faciūt, uerbis abundare student, qui id melius faciant. An uero quia ob discendi studium plurima ipsi ab alijs quærere: tum & alijs proponere solent, & ex datis rursus uerborum inuouationes oriuntur, & sermonum cumulus nascitur. An ut sapientes existimentur: cum sapiētis sit docere, ad omnia subinde respondere uolūt. Ad hęc cum suauissimum sit docendi munus: docendo summopere gaudent. Sed quemadmodum pueri nonnulli qui corpore multum adeo adoleuerunt: iuuenile quid interim sapiunt, ex quibus annorum paucitas arguitur. Ita & uirorum doctorum sermo est sale cōditus, & simplex, & comis, & qui nihil astus admixtum habeat, & quem nūquam audiendo graueris.

23 Cur litterarum studijs dediti gracili ferme corpore & imbecillo esse consueuerunt? At qui crassiori sunt retusoque ingenio: bene curati, & corporibus pulchre habiti incedunt. An quia hij quidem genialem ubique uitam agunt, nec alicui rei alteri, quā corpori curando student, illi uero membrorum uires longis uigilijs, & frequentibus, consuetisque insomnijs, & inedijs contriuerunt, ut animo essent robustiores. Ita autem frequenter contingit, ut qui exiguam staturam sortiti sunt, ingenio magis, & eruditioē quadā rara polleāt, quia ingenij facultas & uis natiua plus præstare

stare potest, in unum uelut cumulum collecta, q̄ si per uastam molem dispergatur.

24 Cur sapientes reliquos præ se mortales contēnunt, & non secus q̄ pygmeos quosdam, aut formicas humi uolitantes, aut etiam pueros (qui quod sequi conueniat, ignorent) sibi persuadeant? An q̄ sapientia (ut inquit Heraclitus) mentem non producit, nec generat, sed tumidos superciliososq̄ reddat. An quia re uera ita res se habet. Nam cum homo (secundum Platonem) dei lusus & iocus quidā sit, multo magis sapiens mortale quoddam numen censerī debet: qui uero litteris otia non contriuerunt, ij non adeo dei: sed potius hominis ludibrium, & ignauissima quædam, & sale empta mancipia dici mereantur.

25 Cur phillosophi diuitum palatia frequentant, diuites uero philosophorū phrōtisteria & diatribas non adeunt? An q̄ alteri sciunt sibi deesse argentum, quod ut habeant, ad opulentorum fores se conferunt, alteri sibi deesse mentem, se que uelleris aurei pecudes esse (quas Græci chrysomallas dicunt) ignorant, atque ideo sapientes non requirunt, quia nesciunt quo bono careant.

SECTIO QUARTA LIBRI SECVN-
di in qua reddūtur causæ aliquarum cōsuetudinum, quibus Romæ erat usus.

Vr auspices olim Romæ inter omnes aues, uultures imprimis eorumque uolatum obseruabant? An quia has tanquam innoxias & reliquis mundiores putabant, ideo his in auspitijs utebantur. Nam uultur omni uiuo & animato sibi plus cauet, q̄ à mustela Aegyptius, solum uero ad corpora mortua accedit, atq̄ in hoc item pietatem obseruat, cum nullum sui generis uel uita destitutum, & carentē anima sibi putet uiolandū. At reliquæ aues ut aquilæ, ut noctuæ, ut accipitres cognatos alites perimunt, & uel uiuis etiam non parcunt, atque inde iocundas sibi epulas parant, quod qualiter inmundum non sit, & prophanum, si auis auem deuoret. Vel potius quia uulgius id quod raro conspicitur, & prodit in aspectum, contra naturam existimat, & à deo mitti arbitratur, ideo hisce auibus arbitrium suarū rerum decernendum commiserunt, quoniam non nisi infrequenter appareant, & peregrinæ putentur, adeo ut si quando uideantur, id non sine diuino numine factum cuncti arbitrentur. Quā q̄ uero non earum auium ita multa sit copia, falsum tamē est quod aliunde nostras oras appetant.

2 Cur sacrorum antistites pontifices sunt nuncupati? An quia diuis potenti- bus, & rerum (ut quis dixerit) dominis sacra facerent, & ministeria eis deseruiētes exhiberent. An quia cum sacra quædam, & cerimonias constitutas agere deberent, si negotio aliquo maiore subeunte impliciti: obire nō potuissent, deus illis nō improperabat:

improperabat, nec uitio dabat, nec ultraquæ præstare possent, cogebat. dicti igitur pontifices quia quos possent diuis cultus exhiberent, & quæ possent sacrorum solemnia & officia operarentur. An quia sacra quædam quotannis pro lignei pontis tuitione & salute dijs redderent, quæ magna cum reuerentia & ueneratione ab illis ueteribus factitari celebrariquæ moris erat: nam sacer pons habebatur, & nõ clauis defixus, sed lignis cõpactus, & coagmentatus fuisse credebatur, & cassu uetustate, & ruinosu nõ diruebãt, sed reparabãt, nõ demoliri: expiãdũ & nephas arbitrabãtur.

3 Cur seruum in furto deprehensum, furciferum appellarunt? An quia ueteres illi Romani, cum mitiore essent erga seruos ingenio, nec grauius atquæ seuerè in eos animaduertent, abunde esse pro pœna seruo qui furtum perpetrasset, putarunt, si lignum plaustrum in quod temonem refirmant, humeris appensum gestans, uiciniã circumiret sesequæ circumspiciendum præberet, idquæ maximum apud antiquos in famulos, qui tale quid commississent, supplitium sumebãt. Nam qui sic conspectus erat, de cætero non amplius ei credebatur, sed cauebant ab eo, & tãquæ subdolum atquæ furacem & impostorem auersabantur & declinabant. furciferi ergo dicti: quia lignum illud aratri (quod furcam latini nuncupant) circumferrẽt. An potius quia furca hoc est suspendio ut plecterentur, dignissimi forent. est autem & furca incuruus bacillus, quo detortos arborum ramusculos, atquæ surculos male rectos ad recluditudinem agricolæ inflectunt, de qua Flaccus. Naturã expellas furca tamen usquæ recurrit, prouerbio eleganti dixit in eos qui & si meliora doceantur, spontaneo tamen nature uitio in deteriora prauaquæ relabantur.

4 Cur cũ in nuptijs Græci Hymeneum uocent, uel auream Venerem uel Iouem Gameliũ, Romani Talasũ accinebãt? An quæ iuuenis quidam is nobilis & ingenius fuit, cui raptã pulcherrima cõiuge quo tẽpore ludos edidit Romulus, quo ad inspectandum Sabini cum familia conuenerunt, foeliciter cessit coniugium. præmittitur igitur ut perinde ac illi res uxoria pulchre successit: ita & nouis maritis accidat. An quia id nomen seu signũ & classicum dedit Quirinus, quo audito impetũ facerent & in Sabinas irruerent, ut sibi coniuges adiungerent. Est quoquæ talasion idem quod lamificiũ apud Græcos. An igitur id significari uolebant, curiosam & diligentem futuram uxorem, atquæ colus & lanæ industriam non relicturam, atquæ ideo omnes qui adsunt tam affines & cognati, quæ alieni talasion succlamant. An quia cum ob puellas direptas & uicaptas inter Romanos & Sabinos illarum patres dura incruduisset contentio, nec dirimi ullo pacto bellum posset, ea conditione a pugnando cessatum est, quæ illis uxores tantum, quæ ad pensum telamquæ pertinerẽt, curarent. nullum uero aliud seruitium ministeriumue præstare tenerentur, sed pari

cum

cum maritis conditione & libertate uiuerent, ne illi sibi captiuas & famulas, sed socias operisq; adiutrices accepisse uiderentur.

5. Cur paruus ille triumphus qui ijs qui astu rem confecerant atq; incruentam uictoriam sine hostium caede patrarat concedebatur: dictus est ouatio? An ab euacuatione, hoc est festiuitate & applausu furoreq; Bacchico, qui Euius nominatur, cui deo potissimum aliquam portiunculam eiusce iocunditatis, deberi arbitrabantur. Namq; a cantantibus & gaudentibus, atq; iubilibus & tripudijs exultantibus, atq; transmittentibus, per urbem deducebantur: ipsaq; pompa magis ad uoluptatem comparata uidebatur, speciosusq; magis erat & gratus: qm terribilis apparatus. An potius inde nomen traxit, quia cum ij qui Martium triumphum peragebant: bouem ex lege immolarent, qui uel suasu, uel foedere inito, uel promissis persuasissent hostem, callidisque commentis composuissent pacem, quibus populo rem saluarem atq; conducentem, ijs non nisi ouem mactare fas erat. Cumq; qui grandem illum triumphum ducebant, curru esse doq; in celso conspicui, lauro coronati, tubarum clangore strepente (quale dum uiri accenduntur ad praelium: & pugna cietur atq; committitur) conueherentur, si autem non lauro, sed myrto quae Veneris arbuscula est (quae dea perosa est bellum) circumcincti caput, pedibus: tibicinibus pluribus praecuntibus, quorum usus in pace est, perinde ac si non rem aequae dignam gessissent, cui triumphus ille magnificus deberetur, incedebant. Apud Spartiatas autem longe aliter res gerebatur, nam qui sanguine fuso iustoq; Marte aduersarijs prostratis, tulissent ex illis trophea gallum dijs sacrificabant, qui uero uel industria, uel technis, uel dolo malo, uel conuentionibus, uel blanditijs, uel deniq; promissis fefellissent hostem, & ad praestandam obedientiam inducerent, perinde ac rem operae precio maiorem fecissent, uel bouem, uel quascunque uellent hostias, uictimas ue: ante aras iugulare concedebant.

6. Cur nubentibus foeminis cesaries bregmatis id est anterioris partis capitis: ensis cuspide dirimebatur? An Latio more priscaque consuetudine id fit, quia primas gladio ferroque sibi uxores compararunt.

7. Cur qua nocte ad uxores accedere debent, ipsae proprijs pedibus non incedunt ad thalamum: sed sublatis maritus in lecto reponit? An in eo uirginalis pudoris ratio seruatur, & uerecundiam quandam praese fert, quasi non ad uiros ipsae, sed ad eas mariti ad zonam soluendam accessisse uideantur. An uero eam rationem habet, quae olim spectaculis editis a Romulo: raptis primas habuerint coniuges.

8. Cur Romani uirgunculas domum ducebant: Lacedaemonij iam adultas? An quia alteri id dumtaxat agebant, ut dicto uiri: audientes & obsequentiores uxores haberent, easq; probos mores edocerent (ut inquit Hesiodus) & ad nutum efformarent

marent atq; effingerent. Nam tenerior ætas facilius obtemperat, atq; ueluti mollis cera deducitur, quæ uero iam occalluit, minus rectorem sequitur. Alteri uero ut firmiorem haberent prolem, non nisi ad foeminas maturas & prouectioris ætatis acce debãt, nec cõiugio copulari permittebantur, nisi ubi ipsi iam in uiros euasissent: quo tempore legis auctor sperauit, genitos ex utriusq; copula conceptus, uiribus robustis, & membrorum solidiori compage procreandos.

8 Cur Lacedæmoniorum symposia, concenationesque, quas Lycurgus instituit, phiditia appellabãtur? An quasi philitia, quasi uideri uellent non ut cibo potioneq; affatim ingurgitarentur, in unum conuenisse, sed pros philiam hoc est ad conuictũ & sodalitatem cõmunemq; amicitiam. An quia phido parsimoniam sonat, dicta igitur phiditia, quia parcam tenuẽq; diætã in publicis conuiujs phiditijsue accipiebant, & sobrium & modico sumptu temperatum ientaculum epulabantur. An uero phiditia pro editia ab edendo dicta sunt, quia ad esitationem, epulasque: in unum mutuo concedebant.

9 Qui dicuntur tribualiter insufflantes? An qui cũ graciles sint crassissimis uestimentis induuntur: ut corporis tenuitatem abscondant. Et qui cum facie sint inhonestã, aspectuq; turpes, frictionibus ascititium colorem comparare student. Et qui cum prauam corporis habitudinem fuerint sortiti, exercitationibus & artificijs eã ex industria meliorem reddere, uiresq; & robur membris acquirere moluntur. Et deniq; quicumq; qui aliud uideri uellent, q̃ essent, tribualiter spirantes dicebantur. Nam tribus cũ uictimas super aras offerrent, quo altera alteram uicisse, & superasse sacrificiorum multitudine & splendore crederetur, pinguitudinem carniũ oris flatu instillabant, ut quod pingue non esset, per illam insufflationem obesum facerẽt uideri. Vnde illud remansit, ut cæteri qui fucum quẽpiam fallendi studio efficerẽt, tribuum modo insufflantes dicerentur.

SECTIO QUINTA. LIBRI SECVN- di in qua nonnulla delegibus.

Vr Solon legum Atticarum conditor, legem tulit, ne liberi alere parentes tenerentur: quos patres ex meretricio concubitu procreassent?

An quia filios illorum parentum gerere curam decet, quos constat diligentiam adhibuisse natorum, ex qua matre nascerentur. At qui scorto prostibulisue cõcubuit, uoluptatem magis & Venerẽ secutus uidetur, q̃ filiorum quos inde suscepisset, rationem habuisse, nec curasse quicq; si nothi, & adulterini, spurijque uocarentur, dum modo tentigini turgenti fecissent satis. Ne cuius ergo extra legitimum thorum, genialemq; thalamũ, libido uaga grassaretur, uiolato Hy menco,

meneo, & coniugali fulchro, sed solum legitimis nuptijs deseruirent, sapienter legis auctor instituit, ne liberie eos pro parentibus agnoscerent, uel haberent, qui minorem curam natis impendissent, q̄s coloni soleant, qui non nisi culto nouali segetes cōmittunt, diligenter q̄s inspiciunt, cui telluri uites, cui oleas, cui poma mandent. Ob id etiā rationem habuisse Lycurgi lex uidetur, qui senectutem & canitiē parentum ali uertit: nec natos erga eos parentes ciconiarum pietatem imitari (antipelargin Græci dicunt) uicēne rependere permittit, qui nullum artificij genus liberos edocuisent, quò uictum sibi compararent.

2 Cur legis Hebræus pro oue furto sublata: quattuor reddi statuit: pro boue uero intercepto quinq̄s boues furem iussit persolvere? An quia qui ouem furatus est, uel sub alijs brachiorū, pallio suffarcinatam: gestans recessit, aut humeris post terga appensam, pedibus reuinctis ante pectus deportauit. At qui bouem abstulit, abegit tantum & impulit, boue suis uestigijs subsequente. mitiores igitur poenas leges posuerunt, minusq̄s puniunt eos, qui furando laborarunt, perinde ac si aliquid condonare, laborisq̄e præmium rependere uelle uideantur, tanquā mercedem. An quia maiori dāno afficitur qui boue q̄s qui oue fraudatur, ideo maiorem multam rependere, soluendoq̄s esse latronem lex uoluit. An uero quia ouinum pecus gregatim pascitur, & pastorem sequitur, & collegium neutiq̄s deserit, ut difficile sit furi: oculos fallere bubulci. At boues quibus mensibus Veneri nō dāt operā, inter se coarmētantur, & soli uagi ab armento errant, & in nemora & in siluas abeūt, (quod atimagelān hoc est despectui armentum habere Græci uocant) ut in montibus errantes facile qui uelit, subducere possit. Quod igitur factu procliuus erat, id ne fieret, legis lator grauiorem poenā indixit, quod uero non æque pronū erat, uel leuiorem poenam ad id prohibendum sufficere est arbitratus.

3 Cur legis lator Hebræus hunc ritum instituit, ut si in agro quispiam interfectus inueniretur: nec satis sciretur qui occidisset, ut ex proximiorē urbe, aut uicino loco, ubi occisio patrata fuisset uitulam tollerent, super cuius caput astantes seniores deierent, immunes sese esse a sanguine, qui effusus est, nec nosse se eum, qui cōmisset necem, deinde uitulam cultro mactarent, permaneretq̄s in reliquum tempus ager ille incultus, & inaratus, ut nullas fruges domino redderet? An quia sic facile reperire homicidam posse sperauit. Nam cum in conciones eas & conuentus, magna undiq̄s hominum manus confluere & congregari soleat, non difficulter futurū credidit (ut sunt homines ad loquendum prompti) ut alter alteri narraret, & referret, quidnam super ea re sciret uel suspicaretur, ita ut uel certis inditijs, uel coniecturis non leuibus, sanguinarius ille & maleficus deprehenderetur. An uero quia etiam

dominus

dominus agri magnā omnino diligentiam impenderet, in disquirendo cædis auctore, ne ager ex quo magnos prouentus percepturus esset, si nulla in eum semina mitterentur: perpetua sterilitate dānaretur. Vitulæ uero illa decollatio, ad placandum deum ne cruor ullus inultus, aut scelus impunitum aliquod uideretur, de quo non sumeretur supplicium: spectare poterat.

4 Cur *Ægyptij* maxime reddere rationem uetus tatis possunt? An quia cælestia contēplari soliti, tum propter otium pingue quod sacerdotibus præstatur, (nam & reges ipsi sacerdotio ut inquit Plato fungebantur) tum propter aerum tēperie & salubritatē: magis (quod antiquis temporibus gestū est) meminisse possunt. Nā nullæ apud eos exustiones, uel eluiones cōtingūt, sicut apud cæteros hoies frequēter eueniūt, quibus rerū priscarū monumēta deleri cōsueuerūt. Græci uero si ad *Ægyptiacæ* gētis uetus tatis cōferatur nouissimi sūt. Nā inter eos Atheniēses ad *Erichthoniū* quēdā (quē ob id *autochthoniū* id est e terra satū appellāt) originē referūt, uel ut alij ad *Cæcropē*. Argui nil supra *Phorocū*, & *Niobem* aut etiā *Inachū* reminisci queunt. *Thessali* a *Deucaliōe* & *Pyrrha* (sub quibus inundatiōe illæ regiōes laborarūt) ducūt primordia. Vnde illa *Ægyptij* sacerdotis ad *Solonē* sapiētissimū, grauis & seuera increpatio. O *Solon Solon*: Græci uos sēper pueri estis: nulla autē penes uos tēpore cana disciplina est. Cuius rei etiā nū prætereā in causa esse possūt assiduæ corruptiōes & interitus, ut qui senes futurierant cōtinue hoies renouētur moriāturq; alij, alij de nouo succedāt. *Assyrij* autem & *Ægyptij* nō solas uiginti & septē annorū myriadas (ut inquit *Hipparchus*) obseruauerūt, sed integras reuolutiōes & periodos septē illorū planetarū (quos cosmocratoras q; mūdo dominētur uocāt) memoriæ, auctore *Iāblico*, mādauerūt. An uero uetustissimi ob id uidētur, q; sicut quibusdā *Barbarorū* trimestris erat annus, apud *Romanos* autē a principio duorū mēsiū, *Arcades* autē ex Græcis quatuor mēsi bus pro anno utebātur, ut *Acarnanes* sex mēses in annū cōputabant, ita & apud *Ægyptios* ab initio unius mēsis fuit ānus (quous quadrimestris post esse cœperit) quā ob rē (inquit *Plutarchus*) qui nouissimā regionē inhabitāt, nuperrimeq; in cognitionem uenerūt, omnū sese hominū antiquissimos temere iactant, & innumeram annorū multitudinē in suis originibus numerant. An propterea cōseruatur apud eos ueterum rerum memoria propter historias, quas ex columnis didicerant: in quibus si quid egregium & præter opinionem accidisset, uel quippiam admiratione dignum contigisset, & memorandum, quod in acta referretur, tam in actionibus & rebus gestis, quam in inuentionibus & disciplinis: diligentissime conscribebant (ut ait *Proclus*) & ueluti per manus committebant ad posteros.

LIBER TERTIVS. CVIVS SVNT SECTIONES DVAE.

SECTIO PRIMA CONTINET EA

quae ad super naturalem philosophiam spectant.

*V*r unū ente superius Platonici affirmant? An quia & Deus, & materia, ut una dicantur, entia tamen non sunt. ille quia omni ente praestantior, ut pote ipsa essentia: quae ens non est, ut nec albedo: albu. haec, quia infimū ab entibus, & deiectissimum gradū tenet. An quia oīa entia quo hoc ipsū sūt: in entiuū unica appellatiōe cōveniūt, & uniūtur, unitas ergo prior est, qua oīa ceu quodam nexu uinciuntur.

2. Cur daemones (ut tradunt) aeris strepitum maxime fugiunt & perhorrescūt? An non quodcunque genus daemorum, nec aereum, nec igneum: id patitur, sed subterraneum & lucifugum (quod uocant) quod cum plurimum in tenebris degat, lucē odio habet, & quaecunque ex se emittunt fulgorem. AEs autē splēdēns & rutilās est, & tum maxime si a solis radijs praestringatur. An quia daemones (ut ferūt) corporibus non uacant: (Vnde & semen, & generationē emittere possunt, & ex combustis illis, cineres remansisse, apud Thuscōs Aethuriae populos uisum narrant,) quibus assumptis, nunc in maiorem, nunc in minorem molem se contrahunt, & modo sub hac, modo sub illa (mouente intus & conformante phantasia per uarios cogitatus, quod nobis in pudore & metu accidit) specie apparent, spectandosque se praebet. Perinde ac nubes quae uarijs induta figuris conspiciuntur: prout agitantē conformauerint uenti. Et sicut aer: qui uariēgatus interdum multis coloribus spectatur, qualescūq; in eū ab obiectis inciderint colores. Ergo cū materiae crassitudine nō careāt, ingresso propter strepitum, & aeris fragorē, aere penetranteq; in imū: dissecātur & diuellūtur, & distūcta corporis cōtinuitate dolēt. Vel sicut nos re amissa & opū iactura dolemus, quīs dolor nō subsistat intra nos, uel eius causa. Vel quia spūs sunt, qui dolore affici & sentire sūt nati, nō enim neruus qui sentit in nobis est, sed cōmeās per neruos spūs. Hinc igitur qui daemones fugare uolūt, enses euaginato fulgenti acie suspēdūt, quos illi cōspicati, sibi male metuūt, & attingere cauet. Perinde ac latrones qui uiso ad capitis ceruicalia, ducis bello et Marte ferocis pēdēte gladio, fugā corripūt. Nā daemōnū corpora cū sint molliararāq; & facile cēdētia, leui ictu discindūtur, quīs ut aquae partes, uel ut aer dissectus in se ipsa facillime coeāt. An uero sicut serui ad scuticā & flagella, pueri ad pædagogorū ferulas ualde

valde pallent, ita & improbi maliq; angeli: uel pœnas apud imos manes dare soliti: æris percepto sono mox cōpedes atque cathenas reputāt, quibus uel genuina & insita malitia, uel criminis uoluntaria electio, dignissimos effecit.

3 Cur Moses qui mundanam cosmopœam tradidit, angelorum creationem non adduxit? An ut nē rudi populo, & ad idolorum culturam prono ansam aliquam occasionemue daret, ut eas intelligentias atque angelos, quorum genitum attulisset, pro dijs colerent, eisq; deo debitam reuerentiā exhiberent, quæ tanto rebus omnibus creatis: præstant, quanto anima corpori: & spiritus partilibus rebus, & quæ dissipantur, præstantior est. An uero quia satis sibi fore putauit, ad Aegyptiorū superstitionem retundendam (apud quos diu diuersatus est) si res illas esse creatas ostenderet, & ab alio prodeuntes, quas illi ferme omnes pro diuis adorabant, unde fictum: apud Aegyptum: deos, cum Titanes expugnarent cælum, fuga concessisse sub animalium & reptilium forma latitantes, quia & mures: & mustelas, & crocodilos, & onocephalos, & porrum, & cepas, & arietes tanquam sacra contingere, a sacerdotibus: quibus id genus sordes alere cura est, aut morsu uiolare prohibetur

4 Cur diuinas apparitiones sub ignis forma, sacris theologis conspectas sacram litterarum oracula plurimum præscribunt? An quoniam nihil est per quod magis, quam per ignis purissimum & illustrans omnia elementum, sanctarum mētium dotes & proprietates explicentur, quæ a materiali omni, & pedanea cognitione sincerissimæ sunt, & irradiationis diuinæ radijs præstringuntur. An quoniam nihil in omni rerum natura facile inuenire possis, quod diuinam magis in humanis essentiam representet. Namq; & meat per omnia, & ab omnibus eximitur, & nisi supponatur materia, utique ignis non uideatur, & omnia peruincit, & superat, & seipsum clanculum insinuans fomiti, latente uisum augmento, adauget & in maiorem molem producit, quæ cuncta in deo, ut in architypo, & exemplari, in igne autē perinde ac in imagine & icone uisuntur. Accōmodatur autē nōnunq; ad diuina denotanda æris elemētū, quia ritu numinis omnibus insinuitur, & uitam præstat, atq; cū sit in oibus, fugit tamē cōspectū, & inuisibile est, nec quo subeat, aut unde progrediatur, quispiam satis nouit, ut sacre litteræ produnt.

5 Cur cum multæ adeo sint intelligilium mentium (quas intelligentias philosophi uocāt) distinctiones, & ornatus, omnes tamen promiscuo uocabulo angeli in alma sacrarum litterarum traditione nuncupantur? An quia in cælesti illo principatu omnia quæ inferioribus attribuuntur, supremis etiam adsunt, & si non e contra, ita ut non abs re functiones omnes, & munera, & dignitates, & nomenclaturæ primis uendicentur. Quia qui supra sunt, & mox (si fas sit) ab ipsa di-

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

unitate purgationem, illustrationem, & perfectionem docentur, & initiantur, comprehendunt, & continent, quicquid à subiectis mentibus per superiorum transmissum: ultro citroque habetur. An uero cuncta quæ superis: & inferis etiam: & omnia in omnibus adsunt, sicut in illis ratione primaria, & in totum: & quidem exactius: suppositis autem per partes, & obscuriori sane ratione, & magis humili modo competant. Sed ita constituyente diuina lege, & principe dei dispositione comparatum est, ut prima mediantibus secundis, & rursus hæc tertijs intercedentibus agant. Perinde ac sol almus: qui non passim, & æque primo diuini luminis fulgorem omnibus impartitur, sed primum quidem in diaphana & translucencia corpora, deinde autem, ut quæque illustrationis sunt capatia, ita singulis radios diffundit, atque dispensat. Cunctis nihil immediate: in orbe hoc inferiori (nisi angelis caduceatoribus, unde sunt nomen consecuti) rerum nouarum exerceant. Hinc in angelos multa sæpe referuntur, quæ illorū ministerio, & opera sunt peracta, rursusque interdum quæ angeli gesserunt, supremi intellectuum ordines fecisse dicuntur, quia ad illos auctores (ut qui expiauerunt, lustrauerintque, & certiores fecerint subiectas mentes, quos angelos dicimus) diuinarum illuminationum, quæ sibi ipsis emicuerunt, perinde atque ad primam & antiquissimam causam, res ipsa tandem reducat.

6 Cur philosophorum præstantissimi quique: unum rerum principium duntaxat ponunt & arbitrantur? An quoniam bina esse impossibile est. Nam aut neutrum haberet omnia, aut alterum, aut utrumque. Si neutrum: essent ambo imperfecta, & indiga, & id utique magis principium appellari deberet, quod unum comprehenderet cuncta, quæ alterutris adsunt. Si alterum, reliquum indigentius esset, & pars potius eius, quod omnia contineret. Si autem ambobus omnium sit æqua potestas: id ex ijs est: quæ fieri neutiquam possunt. Quia si alterius naturæ & substantiæ sint: unum perimeret aliud, & mutuis infestisque odijs se prosequerentur (quod principijs non conuenit) Et duo eiusdem sortis esse nequeunt, quia alterum superfluo esset, & neutrum per se necessarium, sed utrumque. Et cum omnis dualitas ad unitatem reuertatur, illa ad unum aliquid: ratione cuius subsisterent, reducerentur. Sicut quæ sunt eiusdem speciei: participatione unius cuiusdam, sub eadem specie esse dicuntur. Atque hinc optimi philosophorum malum, nec quid per se subsistens, nec alicuius partem esse comprobarunt, quia nec ex bono malum proficiscitur, nec duo principia esse possunt alterum malorum, alterum bonorum, quia ad unum tandem redigerentur, quod uel bonum existens mala produceret, uel malum: esset auctor bonorum.

LIBRI TERTII SECTIO SECVNDA

in qua insunt quæ ad diuiniore sermones spectant.

Cur

*V*r Deus ut bonus tā opere à theologis celebratur? An quia in oīa quæ illius bonitatē participare possunt, mirifica quadā benignitate & foecūditate sedis pergit. Nāq; bonū ipsum (quod ens ipsum simpliciter per cūcta pergit) ipso tamē ente (ut philosophorū qui fuere optimi asseuerāt) tū superius est, tū ipsius entis efficiēs causa: & finis. efficiēs quidē: in quātū nullū ens quatenus est agat, sed quatenus bene est, & bene se habet. finis autē, quia nihil dūt axat ut agat, sed ut bene bonumq; opus agat, ad agēdū disponitur. Vnde nihil omnino malū esse finit, aut omnimodā priuationē admittit, quæ si prorsus esset, ipsa seipsam distrueret, sed id quod malū dicitur, etiā bonū est, & propter priuationem maioris boni, aut actionis quæ inesse debebat, aut propter inordinatam motionem appetentiāue: tale nuncupatur: cuius si quid expers est, id nō propter dantis liberalitatē, sed propter recipiētis ineptitudinem cōtingit. Atq; in hoc deū undique splendēs & rutilus sol emulatur, & diuinæ providentiæ curātis omnia, unicū & singularissimū est exēplar, cuius si quippiā capax nō est, id patitur: quia illustrari prorsus ineptum: & opacum est, non quia Phœbus sui luminis radios impartiri nolit, qui cū minimū pilū: aut tenuē lanam nō penetrat, eodē momēto densissimo crystallo suū nitidissimū iubar non abnegat. Hinc deum & semper uoluisse providentiam habere de rebus, & semper potuisse ornare mundum: philosophi nonnulli non uulgaris notæ uolūt, ad quod mūdi æternitas sequitur. quia semper deus uoluerit dare ornatū rebus, quia bonus: qui nulli perfectionem propriam inuidet, & quia semper posset, nec quicquam eius uoluntatem moraretur, cum nullus sapiēs (quibus deus deterior non est) quod efficere nequeat, exoptet. Qui utique aliquid dicerent, & forti fundamento inniterent, nisi fides (quæ omni humana ratione potior est) oppositum sentire: & nouitatem creationis credere uideretur. Ex hoc etiam nonnulli Platoniorum æternum supplicium negauerunt, tum quia diuinæ bonitati non conueniret, ut animæ in nunquam finiturum tempus puniantur, tum præcipue quia id quod in poenā daretur, boni saltim in eo rationē haberet: quod stabilitatē quādam & cōstantiā perpetuā seruaret. Verū hæc nihil impetunt sacros: qui alijs atq; alijs tormentorum generibus diuinæ legis transgressores afficiendos fore censent: ita ut perpetuo eadem poenarum ratio non constet. Malū igitur nec in materia est, quia nullas agendi uires habet, nec in corporum foeditate, mutilationibusque & morbis: quæ si omnino mala essent, proprium destruerent subiectum, & ipsa non consisterent. Nec omnino canum ferocia, aut luporum rapax scuitia, aut leonum immanitas, aut serpentum uenena, mala sunt prorsus, sed malum esset: si ea animalia quibus hæc affectiones insunt: ijs priuarentur, quæ sibi ad tuendam ui-

tam sunt diuino munere concessa. Sed primum quidem in proximas intelligentias: quæ ueluti purissimum speculum: quantum capere possunt, diuinæ bonitatis largissima munera suscipiunt: ipsum bonum simpliciter suam liberalitatem ostendit, quæ deinde ad alias subtus positas mentes reddunt & reuerberant. Est itaque bonum superius ente: ut diximus. Nec uero ipsum ens: prout ex essentia & esse componitur, principium esse potest: quia simplicissimum non est. Nec essentia: quia eius perfectio est: esse. Nec ipsum esse per se principij rationem sortiri potest, quia sine essentia intelligi non potest. Nec quoquo pacto deus entis cognomine censendus est. quia ut optimæ omnium causæ nihil simile habere cum suis effectibus, sed alterius longe rationis esse dignoscitur, ita nec deo quicquid de uniuerso ente adhaeret, qui eius est unicus effectus. sed multum ab omni ente alienissimum putare oportet, ut solem calidum appellare non licet, quæuis ex se calorem producat. Et sicut lineæ à centro exeuntes: à se inuicem in infinitum separatæ procedere intelligi nequeunt, quia circūferentia contenta inter lineas illas in immensum distantes infinita esset, & equalis peripheriæ toti quæ circū obtenderetur. Sic nec rerum generatio in infinitum labi, & exire in deterius fingi potest, quia ad entia sic deueniretur: quæ inter se omnino dissideret, & in nulla re conueniret, quod fieri nullatenus potest. Quia omnia saltim in hoc conueniunt, quod sunt aliquid: & quod ab una omnium prouidentia habete & effectrice causa prodierunt.

2. Cur si deus omnia bona efficere uoluit (ut uetus quidam sermo est) non in angelis, & intelligentijs, supremisquæ illis & intemeratis mentibus constituit, sed ad homines, feras, stirpes, & alia id genus quæ materiæ imperfectionem habet annexam, successiuisquæ uicibus & pereunt, & regenerantur, generationem perduxit? An quia nec diua illa & nobilissima entia quæ à materiæ uilitate separantur, bona quoquo pacto, esse possent, si ad gignendum animam non appelleret. Nam cum genito generans omne præstantius sit: si steriles permansissent, nec ex se progignerent, bona uel esse uel dici non mererentur, cum priuarentur eo ad quod sua sponte & bonitate inclinantur, propter quam ipse etiam deus ad fabricandum hunc uisibilem mundum intedit, & ad uniuersorum habendam prouidentiam se contulit, sed infimæ & abiectissimæ & postremæ omnium essent, cum ultra eas nihil esset ab illis generatum, quod cum dictum sit impium: ideo res in immensum generari, uicissimque corrumpi, summa necessitas coegit.

3. Cur antiquissimum humanæ stirpis propagatorem diuina madata transgressum: ut e ligno uitali comedit, qui ante brutorum animalium more suam nuditatem non intellexerat, cognitionisque expers fuerat futurus, sacra produnt eloquia boni & mali scientiam habuisse, & oculorum aciem recepisse, ut nudum se esse cognosceret. Cum ob id quod est præuaricatus, supplicium potius perpeti sit meritus, nec ulli præteritum

pro pœna dari conueniat? An grauissima id commissum pœna non caruit, nam primum ut à deo in hortum uoluptatis intrmissus est, adeo intellectu pollebat, & sensus habebat subiectos, ut qua ille duceret, promptissime sequerentur, tantumque gradum perfectionis tenebat, ut ad effigiem creatoris productus, pauloque ab angelis dei diminutus diceretur, præceptaque domini receperit, cum nullus nisi ratione præditus imperia suscipere possit. At cum in peius relabi coepit, & in uetutum nixus est, perditam cupiditatem secutus, mox deteriori ingens licentia data est, & sensibilem animæ partem dicto habuit obaudientem, & recalcitrantem, frequenterque adeo calces regerentem, ad instar desultorij equi qui sessorem deiecerit, ut non abs re de eo hymnographus ille psaltes cecinerit, Homo cū in honore esset, non intellexit, sed pecoribus redditus similis est. Et in epulas tribuli, cardui, spinæ, ut in sudore uultus esitaret, perinde ac iumento, assignata fuerunt, ut diuinis iussionibus non paruit. Grauissimum ergo nec satis æstimandum, perpetratum nephas, supplicium consecutum est. Nam qui plurimum antea intellectus ope ualebat, cuius opus est imperare, & rerum ueritatem, quam habet pro obiecto, & falsitatem cognoscere, nec enim de cælo quis dixerit quòd bene uel male est rotundum: sed uero aut falso, nec de triangulo, quòd bene aut male habeat paria duobus reëtis) ut ad sensuum affectus prouolutus est, & à gloria qua erat mirificè coronatus, excidit, coepit circa rerum malitiam & bonitatem quæ solum sensilibus rebus competunt & adaptantur, ciuilitè agere & conuersari. Nam de cibo dicimus hoc alimentum est bonum: & illud est malum: & hic piscis est bonus: & ille est deterior. Nec uero in eo diuinæ pollicitationes stabant, ut si de ligno prohibito in escam accepisset, euaderet sicut unus è diuis: qui sunt bonum & malum scientes, sed quòd futurus esset: sicut principes & magnates (qui aliud non sunt quàm sanguis & caro,) non autè deus quispiam mortalis, aut angelis paulum inferior diuina illa uerba uoluerunt. Tã late nãq; patet apud sacras litteras dei significatio, ut ad iudices, & angelos & eos qui sunt in potestatibus constituti sæpius extendatur.

¶ Cur alium alio de deo magis sapere dicamus, cum deus à nemine cõprehendi possit, nã cū simplicissimus minimeq; cõpositus existat, fieri non potest, ut partem eius quis sciat, partem ignoret, sed integre & ex toto nesciatur, cū perfecte à quopiã nequeat capi, adeo ut nõ plura de deo cognoscere dici debeat Orpheus: què theologum per excellentiã appellat: què rusticus qui uis in moribus agrestibus nutritus. An diuini or quis ideo appellatur, quia plus de bonitate, sapiëntia, & potestate diuina per effectus & operationes, (per quas obscuro licet & tenui uestigio creator cognoscitur) consequatur, quamuis ipsam dei substantiam & quidditatem nulla ex parte

contingat. quibus cōfecit quæcunque, quæ tanquam pientissimus pater uoluit, sapiētissime disposuit, immensa potentia executus est. An potius eū diuiniorē dicimus: qui plura negat, nō qui plura de deo affirmat: nō tā quia etsi in cētū ora, cētūq; linguas hoīes soluantur: minimā partem, immo ne gry quidem aut punctū indiuisibile eorum quæ deo competunt, enuncient & asseuerent. Sed quod non mendaces ij omnino esse non possint, qui de deo aliquid affirmantes, q̄tumuis magnifice audent effari aut loqui, quia quicquid de deo dixerint, peccant aliquid impossibile attribuentes deo, quod deus ipse non est. Perinde ac si quis saporem esse diffiniat quantitatem, aut colorem esse magnitudinem, aut res unius prædicamenti in diuerso prædicamento reponat. Nam si deum ingentem, fortissimum, & quem omnia reuereantur, uoces, & omnia deniq; epitheta addas, & in cumulum cōponas, quæ attoniti, & diuino furore incalescentes, & agitati prophetæ in hymnos diuinos detonantes, altissime sunt elocuti, dum tantum non moriones & amentes, in laudibus diuinis decantādis: se reddunt, semper erras, & recedis proculq; à deo es, non adeo quia pauciora, sed quia aliena ab eo dixisti. Vt si quis regi decem millia nūmorum aureorum possidenti: admiratione ductus asserat, tanta est foelicitas tua O rex, & opum copia, ut mille nummos argenteos in tuis ærarijs habeas repositos. Hæc si quis dicat, insanus uidebitur: & nō adeo fuste & supplicio dignissimus, q̄ mille adesse illi cui sint decem millia dictitarit, sed q̄ in laudem dedisset argentum regi, qui multis auri talentis abundaret, nec quicq; ex argento, sed ex auro omnia obryzo & purissimo tum pecuniam tum uasa conflata habuisset. Quāobrem qui altius intelligere uisi sunt, q̄tum supra sapientum omnium contemplationem deus attolleretur, silentiū deo pro laude satis fore putarunt, & tacita cordis ueneratione magis q̄ linguarum odis, & sermonibus diuinitatem confessi sunt & adorarunt. Sapientior igitur: & magis sapere circa res diuinas ille nuncupabitur, non qui plura de deo affirmando pronunciet, sed qui plura de eo certa probatione abnegare didicerit. Et magis ille qui uiginti (si ita contingat) q̄ qui tria de deo prædicata abnegarit. Atque ij non solum sapientiores merito reputantur, sed etiam deo proximiores, nō loco, ut ineptum imperitæ multitudinis uulgus opinatur, sed cognitione & mirifica sapientia ab scriptura uocantur. Vt si homines mihi consideres maris imperitos: qui nunq; conscēderunt naues, sed in continenti & epiro uixerunt, inter quos unus illud cognoscat, q̄ illud quod nauim appellant, non est animalis genus, aliud etiam illud consequatur, quod non est quid planum, aliud quod in hac homines maria transcurret, aliud etiam illud didicerit, quod non est rotundum quid, aliud etiam illud scire potuerit q̄ nō est instar putei in profundum excauata, aliud q̄ non pyramidis more, in conū paulatim

¶ mucronem desinat, alius tandem tantum in cognitione processerit, q̄ præter cætera quæ alij negarunt, neget illam equalem undiq̄ in extremis partibus ut in medio, hic postremus: non temere ad formam & effigiem nauis cognoscendam magis proxime accedere: à nullo non diceretur.

5 Cur Deus infinitæ potentie dicitur? An quoniam infinitæ durationis est, quanto enim aliquid diutius & in longius temporis spatium, uitæ diurnitatem producit, tanto maiori potentia præditum esse censetur. Deus igitur infinitum per se primum est, cætra uero quæ sunt æterna, & quo sempiterno agunt, in quantum diuinitæ illius infinitudinis participationem communicant.

6 Cur Deus in oraculis nonnūquam uetusus dierum, interdum autem iunior appellatur? An uetusus quidem, & antiquus, plenusque dierum, quia ipse omnium rerum ortus & substantias antecedit, ut potè à quo omnium entium generatio procedat. Vt enim hoc & illud esse à particularibus causis deriuatur, ita & simpliciter esse: à prima ipsa omnium causa suppeditatur. Iunior autem ideo dici potest, quia omnibus rebus superstat, & post omnium rerum interitus & abolitiones ipse solus nihil immutatus permanet, quoq̄ uiget sempiterno, quod ipsam simpliciter essentiam mensurat, ut mutationes actionesq̄ metitur tempus. Vnde & cataclysmum habitare deus traditur, eo q̄ in illuione & inundatione totius orbis, nihil interim diuinitas patiatur, sed æterna perstat nullis casibus obnoxia. An uetusus & senior deus fertur: quatenus principiu est, quod omnibus quæ ex principijs constant, antiquius esse cōsuevit. Iunior aut in q̄stū finis, qui tandē ultimo post oīa succedit. An quia deus unitas & simplicissima est, ideo & priscus longæuus ue & iuuenior appellari mereatur, quæ pro ut numerorū primordium est, antiqua. & iunior dici potest, in quantum numeri qui ab ea magis recedunt, seniores uidentur, q̄ plures obtineant unitates. ut homines qui plures annorum periodos impleuerunt.

7 Cur Deus efficiens finis & forma nūcupatur? An efficiēs ideo dicitur, quia cum nihil temere & fortuito fiat, sed omnia ab aliquibus causis procedant, atq̄ dependeant, quæ interim ab alijs deriuantur, nec res in infinitum recidat, cuncta tandem ad deum tanquam extremam & ultimam causam, quam ultra nullam aliam assignare est, quæ rebus præficiatur: referantur. Cum uero agentia naturalia agant propter finē, qui etiam alio tendere & spectare uideatur. Nā & politica facultas, quæ in humanis maior est, ad quam alia diriguntur, ipsa etiam propter aliud quid negociari, & res agere, aliumq̄ finem querere, in quo cōstitutā quiescat, existimatur. Sed cum procursus in immensum non excedat, multiq̄ immo innumeri pene fines eidem operi assignentur, omnia demiq̄ ad deum redeunt, cuius uel iudicio, uel uolunta

te, sic illud sese habuerit atque constiterit. quem si excedas, nullum aliū in uenire possis; quem reddas. Deinde cum forma in rebus naturalibus id sit, quod integrum esse rei dat, & per quam unum quodq; in hac uel illa specie constituitur, non enim per materiam, quæ una & eadem omnibus quæ oriuntur, & pereunt, substernitur, differentiam sortiuntur: ideo deus iure forma dicitur: & mundorum uita in Hebræorū litteris appellatur: quia si sciugatum à rebus intelligas, perire mox mūdum, & in nihilum reuerti, necessum est. Perinde ac corrupta forma dissipari substātiā, & soluto nexu omnia quæ uiniuntur delabi & uolitare contingit. Nam continet omnem orbem, cælumq; & terras deus, & omnia quæ in illis continentur, & continuo rebus esse impartitur, & participat etiā immortalibus, quæ nisi iugiter uiuificarentur, & uirtutem qua se tuerentur, acciperent: neuiquam infinito tempore perdurarent, cum nulla uirtus corporea infinitam uim habere dignoscatur: quam nullatenus illis abnegare possemus, si in perpetuū se ipsa diffunderēt, absq; hoc quod per intercisum defluxum uirtutis: potentiam à deo qua perēnarent, mutuarēntur.

Vnde subiit quosdam eorum qui ingenue sunt philosophati, ut dicerent: cælum genitum esse, quinimo & indies gigni, quod nunquam sufficiens ipsum sibi sit immortalitatem dare, & incessabili motu cieri: ni aliunde sibi ea uis precario condonetur: quam cum non totam simul & affatim suscipere fuitum existens possit, ut particula aliqua indies præstetur: oportet, si immortale futurum sit, nec motum interpellare debeat. Conuenientius igitur deus causa: quam opifex & effector diceretur, ut tria illa causarum genera in se complectitur.

s Cur Deum intellectum esse: & rem quæ intelligit, & quod intelligitur asseuerant? An quia actu intelligit: nec est in potentia, aut resistit unquam: perinde ut nos qui cum diu à contemplando quieuius, actiones mentis in opus deducimus. Est autem intellectus omnis: non tam diuinus: quam etiam humanus, tum id quod intelligit, tum id quo res intelligitur, tum demum res ipsa quæ ab intellectu comprehenditur. Nihil aliud est enim intellectus: dum actu percipit, q̄ forma ipsa rei quam intelligit: à materia commertio & conditionibus sciugata, & abstracta. Perinde ac si sedeat Socrates, sessionem ipsum Socratem qui sedet merito appelles. Cum autem in deum, & hominis intellectum, dum actu rerum speculaminibus incumbit, tria illa coeant & copulentur, discrimen tamen est, quia deus nunquam non speculatur (unde & geometria dare operam à Platone forsam dictus fuerit) nos uero interdum agimus, & ad speculam rerum egredimur: mentemq; obuoluimus. Illud etiā interest, quod deus non præsentia dumtaxat, & quæ fuerunt, sed & quæ uentura trahuntur, uno ic̄tu cognoscit, & cōtēplatur. At hūanus intellectus angustis adeo limitibus

tibus includitur, ut uix quod ante prospectū positū iacet, mētis acumine cōsequatur.

6 Cur animæ partes quibus ratiocinantur & appetunt, diuersas inter se esse opinantur? An quia altera quidem agit, altera uero patitur, & altera circa intelligilia, altera circa suauia & tristia uersatur. Et alterius quidem uirtus & perfectio per doctrinam acquiritur, alterius cultus & probitas per optimam institutionem, & probam à principio educationem comparatur. Et cum contraria in eodem tempore consistere circa idem nō sint nata, contrarias eas esse uires tam quæ ratiocinatur, tam quæ concupiscit, liquido constat, quæ infestis inter se odijs pugnare tā saepe dignoscantur, nihil autē quicquid sibi ipsi pugnat. Nam quod ratio uetat, interdū praua libido prosequitur. Vt apud Euripidis Medeā suadet quidē iracundia, sed prohibet mens melior, agi ferrū in uiscera natorū. Disco (inquit) facere quod debeo: mala: sed furor sanē meis est consilijs potior. In continentibus igitur uehemens utriusque pugna est, & resistit, quo ad potest, ratio & uincit quidem superatque ut plurimum, quāuis interdum (si paulo magis natura obstitit aut durius affectio rectoris frena momordit, atque protraxit) tanquam iusto Marte uicta cōcedat, & manum tollat. Et ij quidem hominum comitalem morbum patientibus, quibus per circuitum recurrit malum: aut alium quempiam morbum qui per orbem redeat, maxime similes esse uidentur. Intemperantes autem adeo subiectam sub pedibus rationem habent, ut nihil aduersari cupiditatibus contendant. Sed alij quidem supini, alij contrarij, alij in dorsum flexi: & obliqui, (ut inquit Plato) post uitia defferuntur, non absimiles ijs qui tabem immedicabile malum: aut aquam intercutem: aut aliam quampiam id genus ægitudinē quæ transijt in habitum: & solidas corporis partes occupat, propter crapulas & epulas immodicas contraxerunt, & incontinens quidem ui trahitur: intemperans autem sponte prosequitur.

7 Cur Plato & Aristoteles & cæteri philosophi (ut nonnulli uolūt) salui esse legem non habentes potuerunt? An quia si iuste uixerunt patrijs recte positis legibus obtemperantes, nec in ijs quæ sibi facta ab alijs noluiſſent, (ut ratio prescribit) cuius alteri nocuerunt, naturæ scita obseruantes, id abunde illis sat erat, ut seruarietur. Nā lex solis Hebræis data est: qui eam sibi dari à deo per Mosē: cōmuni omnium consensu & acclamatione postularunt. Nunc autem fide per orbem uulgata: in catholicam persuasionem assentiri omnino necessarium est, quæ per omnes sub cælo plagas propagata est: qui ab æternis auerni supplicijs liberari quærent.

8 Cur scriptura ignem caliginis nomine significat, tenebras super abyssum, id est ignem super ætra (ut doctissimi exponunt) insistere narrās? An quia sicut quod in multa nocte est, non uidetur, ita nec ignis elementum uisu percipi potest propter raritatem,

ritatem & tenuitatem à conspectu se subtrahens, alioquin si luceret aer: medijs nobilibus totus ardere uideretur.

9 Cur morituri minus animæ suæ bene consulere, aut quid factu optimū sit providere possint? An propter uehementissimum dolorem, quem in separatione & discessu sentiscunt. Nam intensior labor quicumque totum animum ad se trahit, ut nihil alijs rebus uacare, aut minori dolori providere concedat. An propter immensam uitæ cupiditatem, qua quò minor cur uiuere uelint ratio est, eo impensius distorquentur. An quia nonnullos scelerum quæ iniuste patrarunt, conscientie excitat & in desperationem præcipites agit, ut indignos se censeant, qui ueniam petant, cum nunquam tale quid opus perfecerint, ut eam consequi mereantur. An uero quia nonnullos deus in extremo illo mortis discrimine derelinquit: qui sæpius per uitā ab eo tantum non admoniti, & conuocati, nunquam aures castigationi dare uoluerunt. An quia parentes & propinqui & liberi & uxor nonnunquam sunt impedimēto, dum uel de hæreditate interpellant, uel blāditijs admouēt, & non esse eos eo morbo perituros persuadent, aut omnem cogitationem mortis (quæ uel eos sola saluos facere potuisset) ab animis quo ad possunt, reuellunt. An quia improbi demones, tunc omnibus uiribus enituntur: & machinas omnes prædæ inbiantes, in sublime attollunt: quò cum qui iam periturus est, à deo remotum capiant.

10 Cur qui circa diuinos sermones theologizāt, alij liberos nos esse cõtendūt, alij autem nihil in nostra situm esse potestate affirmant? An ut omnibus omnia fiant, ut omnes lucrifaciant, sicuti filij medicorum non unico alexipharmaco antidotoue ad omnes morbos pellendos utuntur, nec gubernator unam uiam tantum nouit, ut se uentorū pugnae cõtreferat. Sic sacri mystæ cum cernerent uarias hominum uoluntates, ita ut alij cõmissorum mole grauari animū deiçiant, atque despondeant, ita ut à luto in quod semel plantam infixam posuerunt, se emersuros desperent. Hos igitur ut consolentur, libertate donant: atque adeo liberos esse proclamant, ut & si mille scelerum myriadibus sint obnoxij, semper ueniæ superesse regressum & saluti sentiant, ne extremum malum sibi inferre compellantur, modo tamē uelint, hoc est si enitentur, si etiam poenitudine ducti ad deum supplices uota conuertant, & remissionē sibi dari flagitent, si ipsi sibi non desint, sed oculos in sui custodiam erigerent non grauentur. Rursus cum sint alij rebus secundis insolenter usi (nec enim minus periculum ex prospera imminet fortuna quàm aduersa) qui adeo omnia sibi licere putent, ut omnes præ se elato & arroganti animo despiciant, nullosque non contemptui habeant. Hos itaque admonēdos esse crediderunt, ne efferantur, ne tumeant, ne ue inani & turgido fastu superbiant, nihil esse quod gloriantur, cum nihil sit quod nostra

ope fuerimus consecuti: sed omnia quæcunque nobis adesse bona gaudemus, diuina opitulatione & indulgentia possideamus, cui hunc pauperiorem Iro reddere, & inopia præmere, alium ad regnum & immodicass opes euehere collubitum fuit. Nō aliter ac figulus nunc ex eodem luto urceum, nunc amphoram componit, & modo peluim quæ lutosi pedum calces collaentur, constituit, nunc poculum egregium, cui regum ora, & pulchra uirginum labella admoueantur.

LIBER QVARTVS PROBLEMA TA CONTINENS, QVÆ AD RES MEDICAS FACIUNT.

Ropter quid cū quinque digitos in summa manu nobis natura pro-
duxerit, magnum quidem seu pollicē ab indice aliaque digitorū mole
& serie seiunxit, eum uero qui medius est, uertice suo aliorum
utrinque positorum superantem cacumina constituit? An ideo reli-
quis unum fore digitum contra positum oportuit, ut melior ma-
gisque fidelis fieret apprehensio, quæ est propria manus operatio. Omne namque
quod cohercere, & constringere circum est opus: id ut circulo, comprehendatur, re-
quiritur, ut si struem lignorum colligare ad inuicem uincireque uelis, per mediū cir-
cūducto fune utrinque ita ut illuc exeat, unde fuerit progressum, cōmode religaue-
ris. Quia uero si in una esset ueluti atie digitorū disposita series, fieri non posset, ut
rem circulo circūquaque præbenderent, hinc ut omnibus numeris foret absoluta digi-
torum constructio, digitum unum ex aduerso collocauit, qui quoniā singularis mul-
tis cōtra renitur: hunc insigni præ cæteris magnitudine præditū existere fuit ope
rapreciū, quæ quia pollet, prout decet, pollicē nostri: Graij & megā & antichira
hoc est magnū & promanū absolute dixerunt. Digitū uero medium, seu infamem,
seu famosum, seu medicum (nam ijs omnibus nominibus nuncupare licet) ob id natu-
ræ sapientia longiorē facit, ut quando flecteretur manus, ipse cum æqualibus utrin-
que positis (nā id erat melius) ad unum simul conueniret, quod manifesto euenire
conspicitur: nam si manum plicaueris, adeo æqualiter desinunt, ut non iniuria eos in
eadem linea positos esse suspiceris. Hinc & in triremibus: qui medio positus est lo-
co: remum & productiorem & longiorem constituunt, ut cum tota remorum se-
ries aquas retro innixa diuidat: atque proscindat, ad eandem æqualitatem perueniēs,

remigium utrinque æqua lance impellat, atque protrudat.

2. Propter quid uero in simia, is digitus quem alijs ex aduerso ferri oportuerat, & paruus quissiam: & simul cum alijs ita cōstitutus est, ut utilitates propter quas in alijs animantibus compositus est, corrumpat? An quia simia ridicula est hominis emulatio. Voluit enim natura inter tot animantia, tanquam opere defessa, quò risus mortalibus excitaret, unum animal construere, quod omnes operationes hominis, & actiones dum niteretur effingere, in ridiculum prolaberetur. Nam & fistulā pulsare, & scribere, & saltu se ex humo tollere, & caput expurgare & singula demq̃ hominum studia referre conatur, sed tamen ridicule omnia. Quoniam igitur risu tum maiore cōspergimur: atq̃ diffundimur, cum cernimus eos qui rem quāpiam emulari, & ad eius imitationem se comparare contendunt: si minutissima quæq̃ obseruantes, in principalibus ubi maior fuisset cura collocanda, decorem non seruant, sed longe tum deficiunt, atq̃ aberrant. nulliq̃ non ridiculus is pictor censeatur, qui cum singula alicuius imaginis membra studiose exornauerit, oculos facere prætermittat, aut partes faciei minus recte componat, quæ diligentius elaborādæ essent. Sic igitur natura ridiculo quoad mores & naturam animati, risu item dignam corporis constructionem adhibuit, & cum per singula eius conformationem fuisset exacte prosecuta, in momentaneis & principalibus defecit. Nam quæ quæso utilitas? quis usus? quæ tanta quattuor digitorum q̃stūuis recte ualentium cōmoda? si magnus digitus male sit affectus, nec aut commodam fuerit molem sortitus, aut non ex aduerso: sufficienti interstitio ab indice separetur. Eleganter ergo profecto Pindarus: simiam semper pueris pulchram uideri cecinit, significans nil aliud simiā, q̃ ludibrium: & ludicrū iocosum, quo pueri oblectari ludentes consueuerunt.

3. Propter quid si manū tēdas: mox digiti q̃stūuis eos ad latera flectere nō præligas, mox à se mutuo dissoluuntur, & discapedinantur, & quāto magis extenderis, tanto magis hoc patiātur, si uero inflectas: mox adeo coniuuent, & in unū nuunt, & exacte coniuunguntur digitorū summitates, ut et si nolimus, unū & idem exacte pūctum circūstēt. An quoniam (quia sic magis usui erat profuturum) ut mouentes chordæ, quæ ad articulos protensæ ceu funiculi quidam digitos agitant, & omnimodas motiones cient, ab eodem principio deriuantur, & ab uno quodam capite cōmuni: ceu trunco quodam aut stipite incipiunt, rectosq̃ angulos cum hoc principio faciētes, exinde diffundi, & diuidi, recteq̃ ferri in digitos nitūtur. Hinc necessario euenit, ut quāto magis à principio recedūt, tātō maiori interuallo à se disiūgūtur, quādo uero id initiū quod in medio carpi locum obtinet, oēs simul & singulos sigillatim pertrahit, atq̃ cōuellit, ad se ipsū nuere & inclinari digitorū uertices cogit.

Cur cum

4 Cur cum natura paria semper organa dextris & sinistris partibus iustissima dispensatione diuiserit, ut in manibus, pedibus, oculis, auribus, conspicuum est, pulmo tamen in sinistris binas pinnulas in homine habeat, in dextris autem ternas, & in omnibus animalibus: quibus plures pinnulae insunt: (quas lobos uocant) pulmonis dextra pars unica pinnula a sinistra abundat? An haec quidem pinnulae lobiae qui ad inspirandum deseruiunt, in utraq; parte totidem sunt, & numero aequales. Quibus uero quintus lobus additur, ad reformationem solum uenae cauae ad iugulum ascendens substernitur, ne assiduo pulmonis & cordis motu, quae quidem extra nunquam cieri desinunt, concutiatur. Vnde spongiosus hic ad receptionem aeris non est, quia ad inspirationis usum ut reliqui lobi: non fuit institutus: sed molliter inclinatus & coecauus est, ut firmum & stabile substramentum in scendenti uenae cauae sufficiat.

5 Cur qui crura intus reflexa & contorta habent, (quos uarias appellamus) qui scilicet intro pedum uestigia condunt: diutius in pedes stare possunt, nec fatigantur? An quae maior pedis portio oneri desuper ferendo supponatur: quo fit ut onus impositum minori negotio ferant. Quod si statores & sellularij esse, nec unquam progredi loco haberemus, multis numeris melius cum illis res ageretur: qui intro plantas reflectunt: quae qui directas porrigunt. Nam in ijs subiecta ferme tantum pars corpus leuat: reliqua incessui progressionique prodest.

6 Cur autem qui plantas & pedum uestigia extra conuertunt, geniculari melius & sine labore possunt? An quod genuum articulationes extra tendunt, & flectuntur: ut minus distorqueri membra cruraue sit opus: sponte sua iam articulis conuersis.

7 Cur qui recta nimium crura gerunt: ij uariae ut plurimum efficiuntur? An quia suppositi corporis pondus tibiae ferre non sustinentes, tandem curuantur, & geniculantur: non secus, quam contingat illis, qui oblongo corpore profecerunt: quos elegantissimi corporis specie iuuenescere, ad senectutem autem deterius se habere Hippo. narrat, eo quod incurui gibboque obliqui senes euadant: spina ob imbecillitatem flexa, nec ferre amplius ualente praegrans corporis artus, quod non adeo ijs euenit, qui omnium dimensionum aequa magnitudine pollent, aut corporis profunditate in altum proportionem inuicti, magis praestant.

8 Cur soluentium medicinarum sunt certi praefinitique gradus, alterantium autem non sunt doses limitatae? An quia prout res exigit, aliquando multum, interdum minus alterare uolumus: medicaminum autem quae soluendo sunt, est usus periculosus, & maxime in acutis febribus, quia affatim omnia calent, & uenenosa qualitate non uacant, ut si modus a maioribus praefinitus excedatur, periculum sit ne uenenum pro praesidio offeratur & propinetur.

Cur

9. Cur utero gerētē ab aliqua ægritudinū acutarū capi lætale est? Quia si alimonia exhibeas, fomēta porrigis in orbo, si neges: ob inopiā alimenti moritur conceptus.

10. Propter quid cum sæuum caniculæ sidus exoritur: aluum purgatorio medicamento ciere est dānosum? An quia pharmaco nata uis est, ad imum uentrem trahere humores atque conuellere, at aeris feruor ad cutem extimam ducit: quare medicamini trahenti reniitur: at que repugnat. An quia tunc corpora mortalium exæstant: & nimio calore ardent, ut pharmaci acrimoniam sustinere nō possint. An potius quia dissolutum & imbecillum redditum corpus existens, ab ambientis calida constitutione, non est par: ut uim atque uolentiam medicamenti quam natura infert, sine magna noxa transmittat.

11. Cur omnis euacuatio primaria ratione uiribus officit? An quoniā simul multum de uiuifico spiritu effunditur: & exhauritur, quo tamen anima ad omnia munia & functiones uiuitur: tanquam proprio organo atque instrumento.

12. Propter quid filij medicorum si tempus in quo uenam tūdere cupiā ex re fuisset, præterijt, tanq̄ occasione abeunte sanguinis minuendi, præsidium ut plurimum omittēre consueuerunt? aut etiam propter quid primis diebus cum ægrū inuisunt, si febris ardens infestet, & sanguinis copia, aut etiam multorum succorum crudorum, natura pergrauetur, sanguinem eis mittere solēne est, tardius uero conuocati minime? An quia spatio dierum uires exoluuntur, adeo ut non sufficiant sanguinis missioni tolerandæ, quæ uires, ex omni euacuationis communi ratione, prosterne re atque deijcere est nata. Nō sunt uero illi audiendi qui dicunt aut dierum numerū aliquid facere, cum dies nil efficere per se possint, nisi uirium exolutio intercedat. aut qui id auxilium in processu minime conuenire asserunt, quoniā sanguis qui præ alijs humoribus in uenæ sectione extrahitur: tempore in bilem utramque flauam scilicet & atram fuerit conuersus, ut sit melius hominem purgatione per pharmacum liberare, quam sanguinem mittere expediat.

13. Cur ad magnos dolores inflammationes in membris dolentibus consequantur? Quia natura quæ nostrum curam gerit, ad locū patientem sanguinem & spiritus destinare consueuit, quo aduersus dolorem opem ferat, & auxilietur, & depellat quod nocet, contingit autem ex accidenti, ut multus sanguis confluens, inflammatione particulam distendat.

14. Cur medici manum mittentes in carpum, nonnunquam utrinque digitis comprimunt arteriam, interdū autem leuiter tangunt? An quoniam pingues & iobesi, arteriarum ictus profundos & subeuntes habent, quos ut assequantur tactum fugiētes, premere abūde satius est. Imbecilli autem & minime carnosi: obscurius & debilius

A. W. meth.
 qd no no dieg
 sba uiriu robu
 e attendū in
 nq sece.

bilius pulsant, & percutiunt. Hos autē blāde contangūt, quoniam periculum esset: ne ij quibus salutis spes reliqua est, ut desperati pulsuq; carētes reputentur: quod nonnullis medicorū frequētariū est, nec enim obiecta carnū moles intercipitur, sed pulsus importuna illa oppressione cieri prohibetur.

15 Cur si frangatur, aut scindatur aliquod os capitis, extrahere illud conueniens est? An quia relictum: pus aliquod & paruum quempiā humorē creauerit, qui cerebri inflammationem augeat. Multi autē machinātur ut foramen secūdū tēpora faciānt, quā sanies delabendi locum habeat, absq; hoc q; cōfractum os eximatur, sed id tamen non ita per inde tutum est, tum quia illac nerui insignes exoriuntur, quorū nullus secundum uerticem erūpit, tum q; cranium plerisq; in partibus durissimum adeo est, ut non ita facile perforari posset, quod si fieret, etiam num periclitaretur æger, ne illac particula aliqua cerebri diffuens elaberetur.

16 Cur aqua calens & humens neruorum doloribus atq; puncturis, inimicissima est, cū reliquarum inflammationum molestias emollire manifesto cōspiciatur. An quia frigore & siccitate cogēte nerui cōcreuerunt, quibus omnibus ea quæ cum calore humorē adiūctum & sotiū habent, aduersantur: & putrescere faciunt: eoq; soluāt & diffundant substantiā. Quam ob causam neruus ubi punctus est, nō adeo spōgiam ex aqua calente impositam: sed tenuium partium medicamina adhibemus: quæ cum mediocri calefactione sine dolore discutiant & exsiccant.

17 Cur medicorum filij cum lapillis quibusdam paruulis qui in fluminibus reperiuntur, aut ferri orbiculis candentibus, in lactis humorem coniectis: omnem humiditatem exhauriant, rursus aquam infundant, aut enim modo frustra nunc iniijunt, aut temere antea lactis humidum consumpserunt? An quia non adeo ut humorem depascent, quam ut acrimoniam quæ in sero est: qua aluus ad excretionem irritatur: retundant: ferri igniti impositione moliantur. aquam uero inspergunt, ne in uentre concreseat, & casei ritu conspissetur, quod si fieret, pessima symptomata sequerentur.

18 Cur cum præcepta quædam opsonatricis coquinariæue artis medicus & coqus præceperint, in hoc tamen à se inuicem differre dicantur? An quia peculiarem intentionem, & proprium singuli scopum habent. Nam medici utilitatis ratione cōdimenta adhibent, quod enim suauius est facilius concoquitur, quam quod ingrato sapore constat. Vnde condire oportet alimenta, quæ accepturus sit æger. coqus autem solam uoluptatem spectat atque eas condituras ministrat, quo gustui satis faciat, ex quibus cruditas, & incoctio magis consequatur.

19 Cur foeminis frigidam ex niue aquā bibētibus, mēstruæ purgatiōes retinētur?

An quoniam frigidum obsepit & obstruit meatus, quæ de fluxiones eunt, quibus nè in morbum lateralem incidant, aut anginam, aut pulmonis inflammationem, aut nè sanguinem expuant, cruore per debitas periodos non excreto, præsentaneo præsidio uenam tundentes, succurrere medici consueuerunt.

20 Cur si in febre non intermittente, rigor frequens & iteratus sapius ægrotãtem occupet, omnino è uiuis migraturus sit æger. An quia si sudor cõsequatur, ratione euacuationis periturus sit, quam uirtus imbecilla existens tollerare non potest, quin ipsa etiam resoluta digeratur. Sin autè sine sudore rigor infestet: quia deiecta & prostrata facultas est, quæ nos gubernat, ut à se excutere non possit: quod nocuum est.

21 Cur febres pestilentes non sunt nimis æstuosæ? An quia non adeo manifesta qualitate loedunt, quantum maligna proprietate nocendi, quæ totam substantiam cõsequitur. An quia mox calorem natium subuertunt, qui si fuerit paucus, qui est præter naturam multus esse non potest, ut potè ab illo originem trahens. Vnde febres senibus non similiter acutæ ac iuuenibus accidere queunt, propter temperaturæ rigorem.

22 Cur glandia quæ adenes dicuntur, & pulmones, & lien, & cerebrum prompte totius corporis in se excrementa suscipiunt. An quia hæc uitalia tã molli & laxo, minimeq; compacto substantiæ textu cõstãt, ut omniũ mēbrorũ sentinam & saburrã suscipiant. Nã in corpore perinde ac in ludo quoquam à fortioribus, & maiore ui pollutibus: tãdiu superflua quæ mēbrũ grauãt (ceu pilæ quidã iactus) trūduntur: donec ad imbecillia quæ repellere non possunt, procumbant. An uero quia ij artus tres facultates natiuas potissimũ imbecillas obtinent, attractricem scilicet, re-
trahentricem, & expultricem, (quas uocãt) quibus eam quæ nutrimentũ alterat, nõ multo imbecilliorẽ habeãt. cerebrum autè et si ad suscipiendũ nõ minime præoptũ: maximam tamẽ opẽ sentit, magnis quibusdã substructis poris atq; meatibus deorsum, quo naturalis humorũ cursus est, per quos excrementa confluunt & delabuntur.

23 Cur tensio aliquibus in partibus nonnunq; molestat, nullusq; tumor apparet? An quoniã in particulis uisui nõ subiectis latitãs aliqua conspectum subest moles. An quoniã nõ in ipsa uasorũ cauitate, sed in tunica plenitudo recepta est.

24 Cur cum in omni plenitudine tensio & grauitas comitari soleant, ubi bilis super excreuit, horum neutrum adsit. An quoniam prius alijs symptomatis corripuntur, quam ij superueniant casus.

25 Cur eos quibus in pulmone hulcus insedit, insanabiles aliqua ope arbitrantur? An quoniam id uiscus in præpete & iugi semper motu uersatur, assultans usque

usque: & cordi flabella comparans. An uero id nihil obstat, cum possit tum thoracis tum pulmonis latio: anhelitu contento prohiberi. sed quoniam sanari, hucus non expurgato pure quod acrementi, & corrodingi uim habet, haud licet, pulmones autem non nisi tu ssibus expurgari possunt: quæ tum diuortium faciunt, tum partes irritando diuellunt, unde & inflammationem augeri, & continuitatem dispesci: & iterato redire malum necessarium est. Si quibus autem in pulmone disruptum uasculum aliquod uiolentius fuit, antea quæ inflammationem, cui nulla manus medica succurrere possit, contrahant, unicum præsidium est: si in loco obscuro habeantur, & tu sses (quoad possint) compescant ne quod aiunt exulcerent morbum.

26 Cur dolentibus partibus pblegmone generatur? An quia singulis particulis inest nocentium expultrix facultas, quæ doloris causam protrudere gestiens, sanguinem & humores ex supra positis partibus accersit, & concutit, qui in parte ueluti cuneo collecti, in molem particulam attollunt. Non autem id adeo in causa est, ut nonnulli dicerent quæ sanguis & spiritus dolenti membro suppetias afferant.

27 Cur lippitudinem patientibus somnus accommodus est? An quia tunc nec oculus ipse mouetur, nec humores qui fluxui sunt parati, & dolor minus persentitur, qui defluxiones ciere solet.

28 Cur multi orco iam candidati, & mortui, obijseque iam putati, in uitam re diuini relati rursus redijse traduntur? An quod animæ aliqua scintilla & particula uitæ exigua reperiri in ijs potuerit, quæ obseruantes medicantesque latuisset. An quod multi præ deliquio animi qui calore dissoluto & ferme extincto periclitatum iri pergebant, irrigato calido: rursus animam exhalantem suscipiant: ut quam plures uidemus: qui adeo & frequenter dissoluuntur, rore aut frigida conspersos, tenui quodam uapore per faciem genasque ex imo erumpente, ita resectos: ut parum à uita restitutis differant, quibus Asclepius Pæonias suas adhibuit manus. An quod nonnunquam anima intus intenta, ut causas quæ egritudinem committunt, concoquat, & propulset, minus externis membris & particulis adesse possit, ut functiones suas obeant, qua tamen ex alto reducta, mox ut prodire & erumpere ualuit, fit: ut plures qui diem obijse iam credebantur: à profundis manibus: & auerni portis, ubi inferni sedes seorsum à diuis: (ut inquit Euripides) habitatur: ad uitam reuocati existimentur, quod quia senio confectis magis quàm iuuentutis uellere gaudentibus: plurimum euenire consuevit, ideo medicorum filij senes qui attonito aut comitali morbo perijsse creduntur, post tres dies intumulatos insepultosque haberi præcipiunt, quo tempore consentaneum est, animam si in medullis & imis ossibus hærebat, iam fuisse reductam, ut membrorum munera procuraret.

- 29 Cur ægris quibus ad animi deliquiū medici sanguinē detraxerūt, aluus ceu necessitate quadam cōpellata mox copiosa excernit? An quia in defectu lypothymia ue, ex toto corpore humores uicatim & cēturiatim confluunt ad cor, ut uisceri principali suppetias afferant, in quo facultas incubat, quæ uitam membris suppeditat, cōsequitur autē ut in uis ductuū humores positi: & alij etiā a calore colliquati deiciantur per imam aluū (quod etiā in tremētibus accidit,) nec multū dissimili ratioe qui ad ignē proxime ut calescerēt, accesserunt, lotij mittendi uolūtate tenentur, quia calor hūores eliquat, unde quæcūq; medicamēta quæ uel elitiēdi sudoris uel promouēdi urinas, uel obstructiones remouēdi, facultatē habent: ui calefactoria pollent.
- 30 Cur quibusdam ne fluat, retineri aluus consueuit? An nonnunquam id fit propter ambientis aeris frigidam temperiem, quæ cogat & astringat sedis musculos, ut nihil fluere sinant, cuius contrarium calentioris aquæ balnea efficere sunt nata, propterea quod laxent, & mulceant musculos illos, quibus diffusis excretionēs prodire mox assolent. An propter expultricis facultatis imbecillitatem, & re- tentricis robur, quam siccitates & cibi quicunque astringendi ui sunt præditi, multum adeo iuuant, & ualentiozem reddunt. An quia nonnulli epulas ingerūt: quibus nulla acritudo nec mordicatio est. An etiam propter intestinorum difficilē sensum, quæ nisi excrementa quæ illac iter habent: ualide pungant, nunquam oneris grauitatem persentiunt, facit ad hoc etiam num uis epatis fortior: & uenarum: quæ inter uentriculum & iocinus interiacent: exsugens à uentre; & rapiens alimentum, priusquam quicquam ad inum descendat, unde qui minori potu utuntur, magis mingere quàm excernere solent, quia depascatur interim iecur ciborum humorem, quod si quis bibat copiosius, affatim excrementa succedunt, humentiori reddita aluo ad excretionēs imas.
- 31 Cur si quis bis post noctis medium minxit: primus miētus concoctior secundus crudior est? An quia alter perfecta mox & absoluta concoctione redditur: alter longum post, qui nō adeo cōcoquitur: in ijs autem urinis quæ intēpesta nocte mittuntur: secūda omnino cōcoctior magis est quæ cōcoctioni est proprior. Atq; hoc pacto medici dignotiōes urinarū facere solēt, quas binas eger ostendit.
- 32 Cur sudores tertiani aut quintani decretorij sūt morbisq; ut plurimū cōtingāt, raro autem quarta dies sudoribus iudicetur? An quia ægritudines quæ sudoribus finiuntur, per acutæ efferuescentesque nimium sunt quæ ut plurimum per tertiam diem, & diebus imparibus exacerbari: accessionesque capere consueuerunt. Si qui uero morbi tardiores sunt, per pares magis infestant, quod si peracutus morbus segnior quandoque efficiatur: exacerbationes quæ a principio in imparibus urgebant,

bant ad pares permutantur.

33 Cur dulcis pituita somniculosos facit? An quoniam calens & humens omnium quæ dulcescunt ratione, & molles multosque halitus ad caput excitat. Somnia autem humectato principio proueniunt: quod in cerebro thronum habet. Hinc uina & balneæ dulcium aquarum: propterea quod caput implent: & infartunt, somnos prolektare consueuerunt.

34 Cur autem acidæ pituitates famelicos reddunt? An quoniam coarctant atque corrugant uentriculi osculum: quo facta fames insequi consueuit, quo argumento atram bilem natura disposuit & comparauit, ut suo acore & frigore uentriculum irritaret & moleste afficeret, & inopiæ sensum animalibus inferret, ut per alimentum præsidium petatur, salsa autem pituita ut pote omnem exhauriens à uentriculo humorem: siticulosos non iniuria facit, ut cruda, fastidia & longas inedias: & diuturnas famis patientias operatur.

35 Cur animal quodcumque lac habens in utero accipere potest, quod autem non concipit, lacte omnino caret? An quia hoc ad partus alitionem à natura ordinatum est: qui si nullus sit, lac prorsus superuacuum est. An quia ex eisdem muliebribus sanguinibus, & lactis, & foetus generatio est. Nam quod in foeminarum profluuijs optimum & tenuissimum habetur, in substantiam conceptus transit. pars altera in lactis humorem concedit, quod reliquum est in enixu ex foemineis locis (lochian uocant) deiecitur. Vnde si lac in mammillis adsit, menstruæ sane purgationes mulieribus defecerunt, & si rursus hæ non eunt, aut concepisse in utero, aut lac habere mulier significatur. si uero non retinentur: nihil horum est. An uero quia quæ oua edunt: minus superflua sunt, quam quæ animal parere consueuerunt. Vnde nec uteros gestare solent, nec lactis alimoniam in papillis paratam habent, quam nuper genitis natis offerant, sed satis habent, si inuolucres pullos quos à putamine corticis excluderint, alarum tepiditate fotos defendant, & nugæ sane illi agunt, qui lac gallinaceum inueniri arbitrantur: Non magis enim hoc inueniri potest, quam cornu à ceruis absconditum, ut in prouerbio est.

36 Cur lingua modo tangendi uim interdum gustatum deperdit? An quia non eisdem ab eadem iugatione cerebri uentibus neruis utrunque agit, sæpius autem gustum amittit, quia exquisito magis, & tenuiori organo eget. Nam subtilissimum omnium est uisus sensorium, proximum auditus: crassissimi & telluri proportionales cæteri, quos cum belluis communes maxime habemus, mediū inter utroque odoratus locum sortitus est.

37 Cur arteria ad uenam sescupla magnitudine est, ut inquit Herophilus?

g iij

An

An quoniam illa spiritus & sanguinis tenuissimi conceptaculum est, quem bene facto, & tecto loco occludi & coherceri consentaneum erat, ne cito euolaret. uena autem cruoris tanto crassioris conceptaculum est.

38 Cur cæteris animalibus mammillas ad imas partes, & sub uentrem, homini autem in pectoris osse (quod sternum uocant) naturæ industria collocauit? An quoniam lac utilis alimenti quo aluntur membra superfluitas est. In cæteris autem excrementa sursum in cornua, in dentes, & alias id genus particulas conuertuntur, quibus deorsum ubera naturæ ingenium traduxit: merito, quia sursum alimenti copia deest. Homini autem conuenientissimus est pectoris locus, quoniam eo in loco propter cordis & thoracis perpetuum motum lactis humor sufficienter conficitur: at quæ decoquitur propter calorem, qui ijs in partibus non modicus est. papillæ uero rursus ueluti uicem rependentes cor ipsum reuerberando calorem tuentur: ut uestes corpori applicatæ. in cæteris autem quæ prona in terram incedunt, nihil tale opus est: spina ad iniurias exposita. Quibus igitur in pectore sunt: ijs māmillæ in utroque sexu adsunt: equis autem etiam maribus: quibus subtus positas gerant: non desunt, qui ad matres: similitudinem obseruant, ut ab Aristotele proditum est.

39 Cur nonnulli ita delirio tenentur, ut uidere & audire interdum se credant, quæ nec fantur, nec loquuntur aliqui, & agi existimant, quæ non aguntur, cum animam ipsam rationalem ne quicquam pati conueniat? An quoniam animi mores corporis temperamenta sequi consueuerunt, ut ex cibis, ætatibus, & regionibus facile dignoscitur. Nam qui ceu frigore & grandine mentem constrictam habent: uino curas discutiunt: & buglossa in pateras iniecto animum soluunt atque diffundunt. Ad hæc qui tenuiorem sanguinem in uenis habent, ingenio magis pollent, quibus uero crassus in corpore sanguis est, hebetes ij & tardi ferme esse solent. Qualis asino, & stolidis cæteris animantibus est, homini uero maxime subtilis, & præcipue ad eas partes quibus sapimus: per uenas tenuissimas defertur, illic etiam concoquendus: unde & prudentissimum animal est. Ad hæc hilares, læti, iocularis iuuenes, tristes, mœsti, & solliciti & nunquam non capite obstipo secum cogitantes propter ætatis frigora senes. Cæli quoque regiones, & loca, & aeris constitutiones, & superni influxus maximam uim habere ad immutandos animorum mores dignoscuntur. Quippe non solum in uarijs terrarum partibus, & diuerso locorum situ homines fortes, & audentes, & subdoli, & uasri, & astuti, & imbelles, & molles, & atri, & candidi, & glauci, & proceri enascuntur, sed etiam & prudentes, & acuti, & animo, & ratione magis ualentes, ut qui quinti climatis parallelum zonamue inhabitant, non solum corporibus, cæteris qui extremos mundi

mundi cardines: aut medios colunt, sed & lingua, & moribus, & ingenijs, animorū
 q̄ virtutibus multū adeo præstant. Nam quid aliud sit in causa: q̄ hic doctos: illic
 imperitos tellus producat, q̄ quod tales ferme singuli euadant, qualem aerem spirāt,
 & quali sub sole degunt? Hæc igitur animam temperamenta sequi penè ostendunt.
 Cicuta item, & mādragora, & papaueris lachryma, si bibantur: animales omnes
 actiones torpidas & emortuas reddūt: & quæcunque sōnifera uocantur. Vt enim
 cum attonito & comitiali morbo oppressi iacēt, aut Caro, aut Comate, aut Cata
 phora: in profundum somnum delabuntur, aut cum: deprehensionibus, & Catochis,
 stupidi inconniuentibus oculis manent, impediri & quiescere uis, quæ ratiocinatur,
 dici quoquo pacto non absurde omnino possit, cum tamen delirant, cum furibun
 di è lecto exiliunt, cum gallorum more brachia quatunt, & attollunt, cum domo
 eos qui non adsunt: sibi expelli postulant, cum flocos & pilos à uestibus decerpunt,
 cum quæ non sunt cernere, aut auditu percipere se opinantur, non adeo impeditam
 sed affectam animam: maximum inditium est. Vt enim cum similia suffusorū sym
 ptomatibus: propter ascendentes sursum à uentriculo uapores: ante oculos simulacra
 uidere: se nonnulli existimant, nihil uis ipsa uisua perpeffa dicatur. Cum tamen
 dupla aut tripla intuentur, potentiā ipsam quæ perspicit, læsam & passam esse om
 nino dicere oportet. An uero immortalem existentem animam, & ante corpora
 præeuntem, corporum affectionibus, chamæleontis more aut polypodis qui telluris
 quoscunque colores imitatur, pari modo affici nequaquam dignum est. Sed cum
 non sine organo corporeo mēs agat, sed ad omnia munera spiritibus, & sanguine,
 aut calore qui in ijs est: utatur, inde non frustra contingit, ut si spiritus immodicè
 agitentur, uel cerebri uentriculi, in quibus facultas quæ sapit, sedet: alterentur, illa
 impatili existente: affici tamen uideatur: quia ut cum instrumentis læsis & laceffitis
 aliquod opus probe perficiat, fieri non potest. Sic faber si dolabram retusam habet,
 non solum non recte lignum secat, sed male secat, nec id artis uitiū est, sed instrumē
 ti, nec culpam præstare tenetur artifex, sed male acutū ferrum. Ad eum modū cæ
 lum uarijs coloribus infectū uidetur: quia nubes interposita uariegata est, & omnia
 per uitrum inspecta, tali colore infecta apparent, quali fuerit uitrum perfusum. ui
 sus tamen integer manet, & perfectus nec quicquam passus est, quamuis obex in
 terpositus iudicium rectum impediāt, & rem alieno colore affectam ab hoc tamen
 uideri faciat. Ita & licet interdum amissis delirare, nec mens satis sibi constare
 uideatur, non tamen ipsius animæ error est, sed simulacrorum, & motus inordi
 nati in spiritibus, qui sunt illi unicum ad omnes functiones instrumentum. Intelligen
 tem nāque uisa quædā & spectra (quæ phantasmata appellant) cōtēplari oportet.

Non itaque anima est aut affectio corporis: aut quicquam deniq; quod illi accidētis modo inhaereat, & consequatur, et si hoc bene aut peius disposito, recte aut se-
tius suum officium agat, & expediat. Nā etiam q; impartilis anima sit, inde manife-
ste patet, q; doctrina cum docetur, non euadat minor in habente. Potētiæ autem ma-
teriales cum se tradunt, & alijs sui copiam impertiunt, ipsæ se minuunt, ut si liquo-
rem in uas aliud diffundas, minus in priori uase remanebit.

40 Cur fato posito animorum uitia, & uirtutes, & laudes, & uituperatio-
nes, non pereunt? An quoniam anima dominum non agnoscit, nec fati legibus
scitis ue obnoxia est, nec uero de singulis decernere & prospicere potest fatū: quæ
sint infinita, & numero careant: quæ uni accidere possunt. Sed semper sub conditio-
ne & pacto fatale decretū proponitur, ut si hoc fiet, & illud erit, & si Paris He-
lenam rapuerit: bellabunt Achiui ad Troiam. quæ antecedunt, arbitrij sunt & li-
bertatis, sequentia fato debentur. Rapuit itaque nō impulsus: sed quia comptus, quia
formosus, quia opulentus, quia lasciuus, quia nauigauit, quia denique ad libidinē &
Venerē sufficienter promptus. fato autem bellum Troianis illatū est. Sic & Laio
dixit Pythius: Si filium genueris, natus te mactabit impie. Potuit ille quidē non ge-
misse, sed non potuit non parentem occidisse, qui nasceretur. Primum possibile erat
quod (ut Platonici diffiniunt) inter uerum & falsum medium est, & uel in for-
tuna uel in uoluntate positum, nē liberos tolleret. Postremū fati est necessitate de-
cretum (quod Græci eimarmenen quod omnibus proconuenienti competentiq; por-
tione distribuatur uocarunt) nec fatum prius: sed prouidentia posterius est, atque
ab ea procedit & generatur.

LIBER QUINTVS EA CONTI- NET QUÆ AD INGENVAS DI- SCIPLINAS FACIUNT,

Cuius sunt Sectiones tres.

Sectionis prima de ijs quæ ad astronomiam.

Vr filij eorum qui in mathematicis disciplinis uersantur: cælum
esse sphaeromatis modo: in orbem circulumq; globatum tradide-
runt? An quia eam figuram potissimam uidere uisi sunt, quæ cæ-
lo præstantissimo corpori dicarent. Vel quoniam sibi ipsi semper
similima est, finemque cum principio rursus connectit, ad eumque
locum unde processerat, iterato reuertitur, cum quæ in rectum feruntur, a se inuicem
magis

magis dissentiāt, atque discedant, quo partes Indies procedunt. Vel quia cum tellurem undique complectatur: æque propter æquam distantiam partium, vim maximam habeat, & potentissima sit, ut calor & lux cælestis, ab æthereis corporibus dilapsa, in gremium terræ almæ omnium rerum parentis, ad res mortales fouendas diffundantur. Coit namq; uirtus ad medium: unitiuūq; est partium centrum. Vel quia ad perēnitatem magis erat apta, atque ut non diuelleretur, corruptionemque non subiret, cum nullos habeat angulos, quibus mordicus contrectatis figura difflueret. Quā ob rem præcipuas animalium solidasque particulas, ipsaque rerum semina, tali constare figura natura uoluit, quæ nihil non sapientissime operatur. An quia simplicissimo corpori, figuram unica dumtaxat superficie præditam, qualis est, quæ in orbem curuatur, ascribendam esse crediderunt: cum conus duas superficies, cylindrus tres, pyramis & reliqua schæmata plures habere dignoscatur. An quia si rotunda esse daretur cæli figura, hac una ratione dumtaxat inane euitari posse, quo nihil hostilius rerum natura ab horret, cernebant: cū in relictam stationem mox aliæ eiusdem orbis partes substituuntur, atque succedant. An quia uel tempus, quod cælo lato cōficitur, uel ipsamet cælestium orbium latio, futura erat omnium lationum mensura: quam esse breuissimam in uno quoque genere operæ precium est. Latione autem quæ per circulum agitur, nihil nec ocys nec paruus reperire est, quæ minimo (ut apud Platonē inquit Elæates hospes) incedit pede. An quia ex oibus figuris quæ æqualē ambitum comprehendunt, sola circularis & minimum locum occupat, & capacissima est. Vnde omnia alia corpora in sphaeram inscribere licet, in nullum autē aliorum corpus possibile est. An quia cum tellus ipsa sit rotunda: (ut opticis rationibus demonstratur) & aqua tellurem circundans talem figuram obtineat, ut pote cuius partes tandiu ad centrum diffluent, quoad in curuaturam attollantur. qua ratione & latice ambiens aer, & aeri ignis suprauectus, sunt conuexa: par nimum erat: ut cælum quod elementa complectitur, sphaericum: detornaretur: ne si aliquis locus corpore non occupatus maneret, inane intus relinqueretur. An quia ita synoptica rationes postulant: tum q; & exoriens sol, & per diem medium proiectus, umbras ad medium eiacularatur, tum q; etsi nulla obstant in cælo nubium impedimenta, pari semper in quauis cæli parte spectandus magnitudine apparet, quæ fieri utique nō possent, nisi esset cælum sphaerico schæmatismo ornatum. consentaneum enim rationi esset, ut quæ magis proximus accederet, maior conspectibus præsentaretur. An quia figuram tam mirabilem: qualis est circulus: qui simul contrarias lationes in ante & retrorsum mouetur, & ex moto & immobili, curuoq; pariter & cauo cōstat, (cuius etiam num quæ circulum conficit linea duas lationes: ut inquit Aristoteles

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

teles in nulla proportione fertur, tardiusq; & ocyus cietur, prout magis uel minus ad centrū accedit) cælesti corpori adaptare prisci uoluerūt, quo nihil aliud magisq; æque facile admirati fuisse uidetur, ut pote qui moles: quas in cælo indeffessa raptari uertigine uidebāt, in deos retulerint, cōscripserintq;, atq; inde theois apōtōu thēcin, id est deos à currēdo appellauerūt. Scholiū. Quod circulus duabus lationibus in nul- proportione feratur sic persuaderi potest. Supposito primo quod dimetiens duas motiones cietur, dum circulum describit, quæ mensurantur duabus lineis rectis quæ cōtinētur à portione arcus à diametro descripti. Vt si in circulo, a, b, c , diameter feratur ad b , motio eius cognoscitur per lineam, a, d , & d, e , quarum secunda motioni naturali correspondere dicitur, altera scilicet, a, d , nō naturali. ita autem semper cōtingit, q; si æquales arcus ex circulis inæqualibus sumantur, in maiori circulo magis de motu naturali correspondet, minus de non natiuo, in minori contra, ut in dia grāmate patet. Quo fit ut quò ea quæ à centro fertur: sit maior: uelocius in eodem tempore moueatur, quòd si secundum laterum proportionē ferretur, sequeretur q; in triāgulo duo latera, reliquo nō lōgiora sed æqualia essent, ut facillime deduci potest.

2 Cur qui sublimia sapiunt: exeūtes à centro globos & orbiculos quosdam totos foras receptos, (quos eccentros & epicyclos uocant) tollunt? An quia ijs positis: principalia theoremata pereunt. Cum omnis motus per naturam corporis consistens: aut circa medium totius fiat, aut à centro sit, aut ad centrum, quorum nullum est: si ætheri globi supra exorbitantes polos axesue ferantur. Epicyclorum autem positio: cælestium corporum continuitatem distrahit, & ex dissimilibus motionibus unam lationem cōnectit. Probe tamē dicūtur ista: nec temerarius eorum quibus hæc cōmentandi fuit labor conatus est, ad ostendendum quo pacto in simplis uarij impulsus reducantur. Quod perinde est, ac si quis lineæ cylindrum undiq; circumob- euntis & cōgirantis magnitudinem & certos motus deprehendere non potens, re- ctam lineam assumens, & punctum in ea signās, quæ circum oberret, atque huius la- tionē pernotās, illius dimensiones inuenisse se arbitratus est. Quæ ita accipere oportet, non ut tanq; ita se rem habere credamus, nec enim parabola, aut curua illa cylin- dri lineæ, super illam notam mouetur. Nec super exorbitātibus centrīs sidera uoluūt tur: cum maxime si illa ponere placeat, eorum orbium centra tantum à telluris & centro totius uniuersali recedant, ut pilæ solstitialis (quod uicinissimum est) centrū inter Lunæ & Mercurij conuexa cadat. Sed horū ductu & cōspectu manualiq; instructione, de cælestium motuum simplicitate coniectare oportet.

3 Cur Sol qui multis numeris minus incitator est, Lunam quæ uelocitate præ- stat, aliquando cōprehendit? An non cōprehendit, sed cū cōprehendatur, tale uisui ostentum

ostentum se offert: quasi comprehendat, cum à coetu relictum Solem nondum menstruo absoluto spatio, in eodem signo Luna conueniat repetito, si in eiusdem signi principio conuenierunt, tunc enim Phœbus abeuntem & relinquentem se Lunam fuisse tandem consecutus apparet, qui tamen ipse fuerit comprehensus. Sic & cæteri planètes qui tarde sunt incessu, uelociore (ut est apud Timæum) comprehendere uidentur, cum sint ipsi tamen cōprehensi. Nam celeres illi pro rata & constanti semper uelocitate giros illos & meandros suos conficiētes, citatis curriculis cum longissime sese abduxerint, rursum ad tardiuagos ueluti ad comperendinum redeunt, iterumque relinquunt.

4 Cur Phænon & Phæton & Mars nonnunquam in eodem uestigio consistere interdum repedare uidentur, (quod cæteri errone non patiuntur)? An quia Sol & Luna & Stilbon, & Lucifer tā insigni uolatu meant, & orbitas suas peragunt, ut nihil uisum lateat, quem cursum confecerint. Illa autem ita testudineo gradu proreptant, ut nōnunquam stare, interdum retro referri credantur. Nam si spectator astrorum uisus: in telluris meditullio esset, nulla in aspiciendis siderum locis hallucinatio contingeret, nunc autem propter obtutus eminentiam: cum errone singuli suis quisque orbibus ferantur, accipit eos uisus, & collocat. tanq̄ per signiferū positos, cūq̄ non multum quid à loco processerint, uisus ab alta tellure prospectans, nō rectā sed per obliquum: in subsequēte Zodiaci iam confecta regione demōstrat. urgent tamen illa perpetuo inceptum opus: & antetendunt, cursu non mutato, nec unquam retro sublata referuntur.

5 Cur Phœbæ antea q̄ incipiat fieri noua, ante aurorā apparet, & serius quidē atque ad exortus solis magis: quanto ad copulationem accedit, ab interlunio autem sub uesperam occidente sole inspectatur? An quoniam cum cælestes omnes erronei globi nitātur aduersus primi motus raptationem: Luna celerius fertur, & amplius cōtratēdit, & obstat. Quo fit ut cū Sol ad obitū perductus est, coitus tēpore, Luna adhuc sub circulū finalem maneat, seriusq̄ & tardius indies occidat, quo scilicet amplius à sole abscesserit, donec toto orbe luceat, quo iam tempore per totā noctē conspicua est. Cum uero iterum ad solem imo itinere reuertitur, per singulos dies dodrante & semuntia unius horæ, hoc est undeuiginti uicesimis quartis unius horæ serius exoritur, quia indies propter suum retrocessum exurgit tardius, donec iam cum ipso sole emergat, totumq̄ diem supra horizōntem agat, tota nocte latitās: quousq̄ sub noctis principium apparere incipiat, pares semper portiones addens ad oppositum interuallum diuentans.

6 Cur Veneris stella sub lucem quidem in occiduis, uespere autem in æois mundi & uni-

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

¶ uniuersæ rei partibus spectatur? An quia spectari astra non possunt, si Helio splendore tegantur, sed cum tot momentis distauerint, ut minime illustrioris sideris fulgore obnubilentur. Hesperus igitur sub uesperam à qua nomen sibi mutuatus est, ad ortus apparet, cum solstitiale sidus sub finalem circulum se condit, ante iubar aut aurorã ue ad occasus emicat, cū nõdum Phæbeæ lãpadis ignis emerit. & Luciferus tũc appellatur. Hoc aut de ortu & occasu respectu solis intelligẽdũ est.

7 Cur planetes contrarijs motibus cientur: cum ab ortu tendunt ad occasus & ab occasu rapiuntur ad ortus cum opposita eidem simul eodem tempore adesse non possint? An quia ut arbitratur Aristoteles alter illorum natiuus illis & peculiaris est, alter non naturalis. An uero cum in cælo nihil accidẽtarium ponere sit decens, ubi omnia primi dei qui machinam architectatus est uoluntate constiterunt, nec figura aut motus sit secundum accidens, utrosque motus illis secundum naturam esse, & genuinos dicere magis operæ precium est. Hic nãque si duo contraria in eodem subiecto nõ coeunt, propter materiæ necessitatem, id est quæ utraque simul protegere, & fouere, suoq; sinu suscipere quin pugnent, & desideant, non potest. Non quoniam alterum ab altero pellatur. Illic autem ubi omnia immaterialia sunt, & ascititia illa siluæ & notha pulchritudine uacant, (quæ ipsa magis turpitudine est) opposita simul cõfluere nihil uetat. Orbibus itaq; æquẽ primo, & per se ambo illi motus cõueniunt, quia nullus eorũ magis est proprius, in rebus autem corruptioni obnoxijis, alterũ contrariorũ maiorem cū materia affinitatem, ut plurimum habere consuevit.

8 Cur tanta est noctium & dierum in æqualitate diuersitas? An quoniam tellus globosa est ratione cuius finitor horizonue sinuatur, & obliquus orbis efficitur, & parallelorum æquidistantiumue inæquales sectiones fiunt, ut interdum maior sub noctem portio, minor in diem recidat, aut cõtra & uertex magis aut minus attollitur, quæ uti iue si plana & æqualis undique esset, dies ubique cum noctibus exæquaret. Signorum autẽ obliquus ascensus, uel descensus, utrisque accidit, qui subiecto uel obliquo curuamine finitoris inhabitant.

9 Cur astra recto semper labuntur & incedunt meatu, & erronum more nõ nituntur in aduersum? An quia si aplanẽs nõ supra æquidialis & mundi polis, sed super Zodiaci, ut Hipparcus & Ptholomeus arbitrantur: contrariorq; motu ferrentur, fieri nunq; posset, quin qui iam tum pridem, in occidui ignes appellantur, subitus horizonsa deprimerentur. Sed Arctos nescit occasum, & iam olim plusquam uiginti peregisset notas à temporibus Homeri, à quo in occidua appellatur: si per centum annos unam portionem relaberentur. Et rursus Canopi stella in Alexandria quidem modicam reuolutionem in mundi totius circũflexu: supra finalem ambi-

tum

tum facit in Rhodo autem insula auctore Possidonio terminalem circulum ex ima parte uolente cælo corradit, qui si quicquã tantum aduerso conatu profecisset: iam utique aliquando desisset uideri. Vnde cum hæc nõ sinit: magis quàm auctoribus: rationibus credendum est. Non igitur ignes cælestes testudinea illa latione discedunt. Planètum uero duplex ille fuit necessarius motus mundo, ut generationes & interitus contingerent, & elementa genituali coitu miscerentur, ad generationem entium omnigenam, propter diuersitatem & multitudinem motuum a quibus hæc cuncta dependeant.

10 Cur telluris umbra conoides est? An quoniam collustrante tellus minor est. Quando autem circũ fulgens corpus, loco qui illuminatur non est par, tũc umbram in calathi modum procedentem & explicantem sese perficit, ut cum æqualia sibi inuicem sunt luminosum & id a quo umbra diffunditur: undiq; teres umbra & sibi ipsi similis cylindrum refferes: porrigitur. Hinc igitur Homerus noctem thœon id est celerem dixit: non quia cito labatur meatu, sed quia eius umbra cõtinuo uersus finem in angustum punctum terminatur.

DE IIS QUAE AD ARITHMETICEN & MUSICEN ATTINENT. Sectio secũda libri quinti.

Vr septenarius numerus magnæ existimationis ab omnibus esse creditur? An quoniam eo numero dierum remissionem datam ab orbis cõditi labore opifici autumãt? Vnde hũc Pythagorici heptã quasi septã hoc est colendum & uenerãdum dictum arbitrantur. An potius quoniam hic numerus oēs in se symphonias: hoc est consonantias continet: in uno nãq; duobus, & quatuor, qui iuncti efficiunt septem: bis diapasõ armonia est, quæ cæteras cõsonãtiarum species sub se habet. An quoniã hic numerus ex duobus ternarij & monade cõstat, quæ ueluti copula & nexus illis est. Nam inter numeros ij lōge dignitate antecellũt, quos uinculum aliquod cõnectit, quam qui dissoluti sunt, & nullo nodo (ut sunt omnes pares) colligantur. An quia hic inter numeros sub denario cõtētos, solus peculiare hoc habet, ut nec gignat ipse alium quẽq; inter decada, nec ab alio gignatur. Quã ob causam Mineruæ est, hic numerus dicatus: quæ sine matris officio exorta e Iouis capite est, & perpetuo uirgo illibata permansit. An quia in hoc numero & quaternarius & ternarius habentur: quorum alter denarium conficit: ex quo omnia tam æterna & incorruptilia, q̃ corruptionem passim subeuntia Pythagorei cõponebãt. Secũdus uero & principium, & medium, & finem, uel longum, latum, & profundum habet. deq; eo: omnia uel cuncta: dici primum incipiunt, cum de duobus: ambo uel utraq; dicantur. An quia hoc numero naturæ

ipsius

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

ipsius actiones maxime procedere dignoscuntur. Septima die semen in utero delineationem accipit ad ideam membrorum. quo tempore delapsum si in frigidam deiciatur, subscriptionem manifestam representat. ante septimam inedia & esuritia letalis non est. septimo mense dentes pueris oriuntur. septimo quibusque anno permutantur. secunda hebdomada uiris & foemellis natiuus quidam ardor generandae & habendae prolis inseritur, tertia pubes enascitur, quarta magnitudinem integram assequuntur, quinta iam in uiros undique absolutos euadunt. Septimus quoque inter natos nulla foemina prole mediante susceptus: chæradum strumarumue uim curatricem habere perhibetur.

2 Cur ex æqualitate inæqualitas omnis profluere genitali quodam successu traditur? An quoniam tribus quibuscumque numeris terminisue dispositis sibi ad inuicem æquis, si in secunda quadam serie primū numerū quendam æquū priori accipias, deinde aliū primo & secūdo parem ad ponas, tertio aliū quendam primo & duobus secundis & tertio æqualem subnectas: multiplices duplas procreabis, ex quibus (si eundem canonem admoueas) triplas & ex his quadruplas & sic in cæteris conficias. & si multiplices conuertas ex eisdem super particulares proportionales facies: si iā dicta methodo procedas, sed ex duplis quidem sesqui alteras: ex triplis sesquitercias generabis, rursusque ex ijs superpartientes progignes (si procreare tibi in animo datū est) si terminos super particulariū conuertas, & iam dictis rationibus utaris, & deniq; si à primo ad ultimum spesctes: ab æqualitate omnem fuisse ortā & deriuasse inæqualitatis speciem, & proportionē tibi liquido apparebit. An quoniā ab æqualitate quoq; triplex potissima medietas prouenit. Nam tribus unitatibus naturali serie ordinatis: si in secundo uersu: primū primo æqualem facias: secundū primo & secundo, tertium primo secundo & tertio exæques arithmetica medietas prodit. si uero primæ monadi in secūdo ordine primū æquum substituas, secundum primo & secundo, tertium primo & duobus secundis & tertio parem reddas: geometricam analogiam produces. Sin autem primum secundæ classis duobus primis & secūdo, secūdū duobus primis monadibus & duobus secūdis: tertium primo, duobus secūdis, & tribus tertijs æqualem ponas, armonicam medietatem comparabis.

3 Cur geometrica medietas inter omnes potior est? An quoniam in se reliquas potestate continet, nam quibuscumque terminis datis, inter quos proportio aliqua geometrica est, si dimidiū excessus maioris minori adiunxeris, medietatem arithmeticam facies. Si uero id quo maior terminus superat: per minorem deductū, perq; quod ex utroq; cōficitur distributū, quod à distributione superest minorē supra cōnectas, armonicā analogiā habebis. Rursus si quatuor termini capiantur sic habētes, ut quod

primus

primus ad secundum, id tertius sit ad quartum, (quod similitudinis rationum geometricæ peculiare est) si secundus inter primum & quartum arithmetice proportionalitatem obseruet, tertius omnino continebit armonicam, sin uero inter eadem extrema alter armonice, alter arithmetice mediauerit, necessarium prorsus est, ut perinde ac primus ad secundum, ad eum modum tertius se habeat ad quartum. An quoniam rarior est, nam non inter quoscunque terminos (quod alijs contingit) intercipitur: sed solum inter eos: quorum uno in alterum ducto sit aliquod latus, soli autem quadrati lateribus constant. An quoniam cum duplex sit iustitia: altera quæ in cōmutatione rerum uersatur, altera quæ singulis pro meritis distribuit, quarum secunda præstantior longe est, ea quidem quæ in distributione munerum consistit, & largitiones dispensat, hanc maxime similitudinem rationum contempletur.

4 Cur multiplex superparticulares & superpartientes proportionales dignitate antecellit? An quoniam numeri maxime proprietatem obseruat, cui peculiare est: ut sub finito minori termino in infinitum augendo procedat. quod multiplicibus accidit quarum dupla minima est, sequens uero quælibet maior. An quoniam ab unitate simplicissima & indiuidua progignitur, ut super particularis à binario, à triade autem superparties. An quia toties certisq; uicibus minorem terminum in se cōtinet, ut quaternio nihil aliud q̄ bis duo est. Super particularis autē præter totum, eius etiam aliquam partem relinquit, in quo superpartientem superat, quæ à diuisione non unam sed plures minoris à toto adhuc habet. Porro ob id etiam superparticulari multiplex excellentior est, q̄ illa quantitatis continuæ naturam refert, in eo q̄ minorem terminum in infinitum minuendo procedit, hæc autem discretæ. Nã sub sesquialtera, quæ maxima est, infinitæ minores reponuntur. Vtriusq; uero superparties ignobilior & inferior est: q̄ differentia maioris termini utrumq; non perimitur: quod in multiplicibus & superparticularibus passim euenire cognoscitur.

5 Cur cum inter binarium & quaternarium ternarius arithmetice sit medius: idem binarium itidem & senarium armonice mediat? An quoniã uniuersale theorema est à numericis demonstratum, q̄ si unius alicuius termini unus duplus: & alter triplus sumatur, q̄ duplæ quidem proportionis medius terminus arithmeticus, triplæ armonicus est: & q̄ duplus maior, eiusdem triplæ terminorum arithmetice proportionalis est, ut exemplis facillime constat.

6 Cur duo numeri quicūq; ab eodem multiplicati eandem inter se proportionem obseruant, quam à principio habuerūt? An quoniam proportionabiliter crescūt, ut qui per eūdem numerum multipliciter augeantur.

7 Cur post binas duplas binæ sesqui alteræ proportionales continuo se subsequen-

tes succedūt? An quia omnis numerus multiplex tot superparticulares præcedit quotus ipse est ab unitate eiusdē denominātis. Sic à triplis sesquitertia: & à cæteris multiplicibus sibi correspondentes superparticulares: medietatem, uel certam totius partē addēdo producūtur: tot numero cōsequētes, quo multiplices ab unitate distant.

8 Cur sesquioctauā proportionem (quæ tonus in musicis appellatur) in æquas partes: & integra semitoniam partiri non est, sed in inæquales, quarū quæ minor est semitonia, limma, id est defectio, quæ uero maior apotome, id est abscisio dicitur?

An quoniam superparticularem proportionem in æqualia disseccare non licet, nā si inter quacūq; rationem sesquioctauam medius terminus quispiam reperiretur, etiā inter octonum & nouenum numeros, alius medietet, cū par utrobiq; sit ratio. An

etiam quia sesquidecima septima: inter sesquioctauam rationem intermedians semitonia minor est, quia in numeris arithmetica rationē obtinētibus: inter maiores terminos minor est proportio, atq; hac etiam rationum similitudo quæ inter duccenos quadragenos & ternos, & duccenos quinquagenos illinc cum senis, (in quibus radicalibus lemmatis ratio cōsistit) sesquidecima septima, minor est: quia terdecim unitatū

excessus inferior est, q̄ sit decima post septimā inferioris termini portio. An etiam quia proportio inter duccenos quadragenos & ternos & alia ex parte duccenos septuagenos & ternos cum tribus octonis consistens, quæ sesquioctauæ rationem habet, ex proportionibus duccentorum quinquaginta & sex ad minorem & maiorem

terminum componitur: quarum longe maior est superparties quæ septemdecim partibus cum quarto & octauo superat, ea quæ terdecim unitatibus excedit, atq; illa apotome uocatur, cuius terminos si octies multiplices, constitues duo millia & quadraginta & octo, & bis millia & centum octuaginta & septem in quibus: sine ulla unitatum in minuta cæsarum sectione apotomes ratio obseruatur, quod maius semitonium est: quia ex ductu illarum trium octauarum cum reliquo numero integer numerus oboritur.

9 Cur diapasō & diatesarōn nullam musicam consonantiam facit, ut diapasō & diapente? An quoniam hæc triplam multiplicem reddunt. dupla autem adiūcta sesquitertia in suprapartientis concidit genus, quæ nequaquā cantibus aptior est, qui in solis multiplicibus, & superparticularibus proportionibus constant.

10 Cur inter duccenos quadragenos & ternos, & duccenos quinquagenos cum senis, lemma uel semitonium minus reperitur? An quoniam ab hoc ad tercentum cum uicenis & quaternis, duo proportionibus sesquioctauæ continentur, qui numerus ad minorem illum terminū epitritus sesquiterciusue est, à quo si duæ sesquioctauæ demantur: lemmatis rationem: in terminis manentibus relinqui certissimum est.

11 Cur eadē chorda impulsā nūc acutius modo grauius resonat? An quādo tēditur: acutū sonū reddit: & otius aer percutitur, quādo uero remittitur, graue cōsonātiā profert, quia segnius aerē mouet, nec ex unica citatione, quādo tunditur neruus, sonitus ille cōstat, sed ex multis, quæ propter cōtinnitatē latent, & unica esse uidentur, ad eū modū in hieme, & humecto aere, graue per strepunt chordæ: in uere autē & calidis horarum momentis, acutum quid atque sonorum.

12 Cur tria armoniarū genera fecerūt Dorium & AEoliū & Ionicū? An quoniam tot fuerunt cæteris imperantes Grætiæ populi, Dorij seueri & graues, E Aoles fusti, & arrogantes: quorū armonia subdoria etiā dicitur, quod ad illam proxime accedat. Iones austeri, & acerbi, & musicen habentes cuius ad tragædias usus aptus. Phrigiū autē, & Lydiū à barbaris ī uicino incolētibus postea acceptū est.

13 Cur musici. R. litterā sæpius cōcentibus adhibent. S. uero plurimum deuitant? An quoniam ex semiuocalibus suauior, & bene mobilis est, & suapte spē ab ore fluere uidetur. Quā ob causam Græci hanc litterā omnibus quæ indigite & præpete latione agitantur: apponere curarūt: ut cū aerem dicunt, & aquam hydor, & thermōn calidum. S. autem difficilis duraque & pronunciatu aspera est, unde equos quorum durum & intractabile est os: samphoras quasi in faucibus sigma litteram ferentes: Argolici appellant.

14 Cur circulus finitus & infinitus simul appellari potest? An finitus quidē, quia unico circūferētiæ ābitu undiq; circūscribitur, infinitus autē nō absurde nūcupabitur, quia nullū in eo assignare pūctū est, quod magis principiū q̄ finem appellare possis.

SECTIO III. EA CONTINET QUAE AD artes logicas hoc est rationales spectant. De ijs quæ ad grammaticem.

Vr artes nō omnia redegerunt in artē, sed multa extra artis fines posita reliquerunt? An quia non ipsæ sibi artes artis opera inuenerunt, sed cum reperisset usus, emendarunt. Vt in arte grāmatica uidere est, nam cum haberent opus homines: ut mutuos animi affectus & conceptus sibi alternis significarent, loquendi rationem necessario sunt commenti, & uoces atq; dictiones: prout forte fortuna casuq; cōtiguit, procrearunt inter se, quarum plurimas qui in ea re diligenter sunt uersati, certis artis limitibus concludere sunt conati, cætera uero quæ decorem illum artis & eurhythmiam subire, & ad exactam libellam stare, & conformari non poterant, intacta prout usus præualuit omiserunt, indefinitæ enim rei, non nisi indefinita est regula, ut prodit Aristoteles de Lesbijis lapidibus: qui non ipsi ad structuras & edificandi rationē, sed potius canones ad illorum duritiem indomitam accommodabantur.

2 Cur solœcismum: a barbarismo differētiā facere uolentes: in propositione & oratione absoluta constare cū asserūt, cū si quis ad quærētem quis te percussit, gestu foeminam demōstrās: hic respōdeat, unica dictiōe solœcismū cōmississe uideatur? An nō sine uerbo rationē is protulit, quod ante prolatum subintelligi nihil uetat. An potius nullatenus solœcismū fecisse dici quoquo pacto debet, qui nihil aliud est: q̄ repugnās qui lā, & sibi non adhaerens in oratione dictionū cōplexus, quod sit si constructio peccet, uel genus dissideat, uel numerus nō conueniat, ut si dicat quis ego uerberamus, uel tu percutis seipsū, & duo scopuli, alter humilis, alter excelsus, cum ex duobus scopulis, uel duorum dicendum esset, & pulcher puella, cuius inconstātiā & dissidij auditorij meatus hoc est aures ipsæ (ad quas hoc arbitriū & norma reſte loquēdi pertinet) nō oculi iudiciū ferre debēt. Nūc autem illius responsionis absurditatē, si quis uel oculos contritos habeat, aut defossos, aut in nocturna consistētia illam responsionem audiat, uidere nō poterit. Vnde nec solœcismi rationem habere dicenda est. Pari pacto si præsente foemina dicat aliquis, hic flagello me cecidit, sermo sanus est, intentio autem peruersa.

3 Cur cum tempus continuo labatur, præsens aliquod esse diffiniunt, quod nunq̄ cōsistere nouit? An quia tēpus cū latitudine percepta & dilatione accipiant, quod tunc esse dictitari consuevit, quando momentum aliquod internum cōtinuatiuū suarum partū est. An uero tēpus pro instanti capiunt, quodq̄ nec ante præcessit, nec postsecuturū est, tempus præsens appellant. Perinde ut si quis in canalī affatim fusimq̄ profluentis riuulo digitum intingat, is non ex aqua quæ iam profluxerat, nec ex ea quæ adhuc in fluore non erat, digitum madidum retulisse, sed ex præsenti latice maduisse dici meretur.

4 Cur pronōia sūt inuēta: cū noīa pro quibus ponūtur, abūde fuisse ad explicādū satis uideri possūt? An quia euidentius res additis pronomīnibus exprimuntur. Ut hic Petrus prædicauit, uel ipse Pythagoras dixit? An quia cū noīa oīa sint tertiæ personæ cū qua etiā directē cōstruūtur, nō posset quispiā uel de seipso, uel ad alterū loqui, nisi pronomē additū personarū cōfusionē distingueret, & nomē ad hāc uel ipsā personā cōtraheret, uocatiuū aut nominū casus ad secundā referuntur.

5 Propter quid infinitus modus cæteris tēporibus post ponitur? An quia proprie is dicitur modus: qui affectū & uolūtātē mentis aliquid cupiētis designat. infinitū aut tēpus solū actū, & nō mētis cupiditatē importat. cætera uero & actū & affectū, ut cū dico scribo & uelle scribere me, & id opere iā cōplere, facio manifestū.

6 Cur orthographi scriptoresq̄ in mēbranīs quidē tenuiori utuntur atramento, cū uero in papiris scribunt, quas ex tritis lacernis de more faciunt, grossiori chartas

chartas illi nunt? An quoniam membranam non facile suscipit, & imbibit humorem, qui si semel inhaerit, seros ad nepotes peremnet, atque ob id ut ingrediatur, & subeat, subtilius usurpant, quod si chartis papirisue adhibeatur, dilutas guttas geminaret, quibus propterea crassius & astringens magis atramentum conuenientius est: quod in summo oblinatur.

7 Cur epicos carminumque haeroum compositores rapsodòs uocauerunt? An quia cum rabdo id est uirga, uicos pagosque circum obeuntes, canebat odas: melicosque concentus. An quia primi huius generis auctores: quae uulgi ore dicta, egregie & acute circumferebantur apophthegmata, paroemias, leges quas canere consueverant, in unum componentes: ex diuersis carminibus & centonibus: opus consuebant, raptin autem Graecis suere est, quod in Homeri rhytmis numerisque à critico grammaticorum grege factitatum proditur.

8 Cur qui orationem grauem & seueram facere uolunt, dictiones collocant & connectunt, quae. o. et. a. litteras in calce gerant, ut Plato, late autem imperans saturnia propago in stellato Olympo, uolatico effedo impulso defertur? An quia eae duae litterae ora & hiatus distendunt, tumidosque reddunt, ceu ampullas, & multum tempus in earum prolatione consumunt. Vnde & syllabas longas quoad possunt usurpant, i, uero & u, ceu scopulum fugiunt, quia deducunt, & ueluti occludunt loquentis fauces. Nec desuerunt, qui oionisticen id est auguralem. Oomisticen per magnum O dicerent ut pleniore uocabulo uterentur.

9 Cur thecas loculamentaue quibus res seruandae reconduntur armaria appellauerunt. An ab Herma hoc est, à Mercurio quasi Hermaria hoc est Mercuriolos dicas. Veteres namque huius deorum caduceatoris atque interpretis imagine, statuas quasdam sessiles & sedentarias, tum pedibus tum manibus carentes, ex lapide aut quavis alia materia exprimebant, in quibus obducto hostiolo, quod extrinsecus obsignabant, eorum quos sibi deos putabant, simulacra reponebant.

DE IIS QUAE AD DIALECTICEM

 Vt sophistae gloriam magis quam rerum scientiam ueram aucupantur, uiderique magis quam esse praecipiant? An quia hoc illi citra sudorem & puluerem quod dicitur facillime consequantur, cum uel tenuem uerae sapientiae umbram comparare nimis sit operosum: & quod magnis & ingentibus laboribus constet. Quorum impudentiam uel ex eo maxime percipias, quod cum Socrates qui nihil non mirifica quadam sapientia fretus rerum aut dixit, aut gessit: nihil se scire confirmaret, Protagoras unus ex numero sophistarum, in tantam insaniam processit, ut omnia se nosse asseueraret. Nullus (inquit) haecenus in hac usque

diem cui ego fuerim congressus, a me noui quippiam sciscitatus est, nescio enim quonā pacto eadē ipsa: quæ multo ante cognitione præcepi, me omnes interrogant.

11 Cur cū probabilibus tātū rationibus: sophistes & dialecticus pergāt & argumētentur: inter se tamen distinguātur? An quia alter alterius est finis. Nā qui dialecticis argumētationibus nititur, gloriam dū taxat ex illis ut cōsequatur: hoc agit, qui uero sophisticis artibus pugnat, ditari tātū: & opes congerere intendit.

12 Cur demonstrantes non interrogant? An quia qui rogat utrāq; partem cōtradictionis comprobare paratus est, qui autem demonstrare conatur: alteram dū taxat partem inducere contēdit. nec unq; diametrum costæ quadrati cōmensurabilem esse, uel triangulum non habere tres æquales duobus rectis: ut, comprobet, rationationem afferet. An quia qui interrogatione utuntur modo hāc modo illā pronuntiati partem assumūt, ut oppositum respondentis astruāt. Sed qui demonstrationē adhibet: unū tantū diffinitūq; accipit, ut scilicet si ita res ferat: q; trigonus tres angulos habeat duobus æquos qui ex ordine ponuntur, ex quo potius non autem ex eo q; tres anguli trigoni inæquales sint illis duobus qui ex casu lineæ rectæ in aliam conficiuntur: ipse habet intentū. Adde q; qui rogitare cōsueuerūt: nūc has modo aduersas propositiones arripiunt: prout in rem suam magis interesse censent, demonstratio autem non fit ex ambobus, nec aduersa captat: sed primas, ueras, & immediatas, certasq; quasdam pronuntiationes asserit, quæ sint priores, & notiores, ipsiusq; conclusionis inferendæ causa: ut demonstrandi negocium peragat.

13 Cur inter artifices qui easdem artes operis amore, non lucri, & commodorum spe profitentur: contentiones, & mutua dissidia exoriuntur, alijs hoc quid ad rē talem, utilem esse contendentibus, alijs contra negantibus? Vt in re medica haud obscure, nec lippis oculis perspicere est. Sunt enim nonnulli qui in omnifaria inedia: & esuritione usque ad uigorem morbi ægros continendos esse uelint, nec desunt, qui nō tenuius sed crassius uictu uti oportere contendunt. Nonnulli mulsam solam sufficere arbitrantur, cremorem hordei multi laudant, alij & hunc uituperant; & totas ptisanas exhiberi operæ precii fore asseuerāt. Denique nedū rē medicam, aut naturalem, & supernaturalem, uel diuinam philosophiam (in quibus nihil mirum est, si de rebus sensui non subiectis disceptationes uersentur) professorum pro captu arbitrantium multitudo uersat, sed & nulla ars est aut scientia, cuius decreta sensu dijudicari licet, quā non sursum atq; deorsum, huc atque illuc, uariæ opinatiū sententiæ & opinioes exagitet. An quoniam hoc huic, illud illi, aliud alij, ex usu & accōmodo est, nō omnibus autē omnia. Singuli autē unū aliquod præsidiorū salubriter experti, ijs solis acquieuerunt, ueriti ne aliud quodpiam infœliciter experirentur, quæq;

quæq; aliquos iuuisse obseruarunt, ea omnibus competere audacter pronunciarunt. quæ nãq; quisq; profuisse uidit, ea in omnibus pari ui profutura sibi ipsi persuasit. Res autem non sic habet, multum enim naturæ inter se differunt. Sed is solus qui in differendi artibus fuerit exercitus: quiq; quid simile, quid dissimile, in rebus pernoscere didicerit, quidq; commune, quid priuatum, in quo singula ab alijs cõmuniter, a quibus priuatim in quo diferant, quid commune multis, quid singulare, facile causam artificum discordiæ comprehendet.

14 Cur sæpe qui eandem artem pertractant, non eadem de eisdem diffiniunt, & opposita dicere uidentur? An quoniam uniuersales pronunciationes faciunt, de ijs quæ per partes uiserunt, uel ad plura rem deducunt, & extendunt, q̄ suapte natura protrahi & pati possit.

15 Cur nomen & uerbum a criticis grammaticorũ censoribus & Aristarchis primas obtinere partes iudicentur? An quia se solis perfectam & absolutam pronuntiationem nullo altero indigentem, ut integer sensus auditori reddatur, constituere possunt, quod reliquis orationis partibus: haud quãq; contingere uidetur. Nam si quis efferat, & ille idem homo hodie dilapsus concidit, quæ ex omnibus partibus constat, ita ut ille articuli uim ferat, si aut copulam & aut pronomem idem, aut aduerbium hodie, aut præpositionem cum, aut participium dilapsus, ita ut homo cecidit relinquatur, remoueat: nihil oberit, quominus integra sit oratio, dum si aut nomẽ, aut uerbum tolleretur, plane nihil certi, qui audit, percipere possit: sed adhuc dicentis ora teneret, & suspiceret, quidnam tandem additurus esset.

16 Cur cū præteriti tẽporis differẽtias plures litteratores fecerint, nam & in id quod olim gerebatur, & quod mox perfectum est, & quod etiã num geritur, nec dũ ultimã manũ uidit impositã, secuerunt, futuri tẽporis rationẽ nõ ita habuerũt, ut frustratim distinguerent, quid mox, aut quid olim futurũ esset, aut quod sic incipi deberet, ut non perfecte compleretur? An quia præteritorum iam & confectorum certa pronuntiatio est, quia nec infecta, quæ sunt facta fieri possũt. Futura autẽ ambigua & incerta sunt, ut nullus præscire, aut prædicere quem euentũ res sortitura sit, nisi dei munere possit, qui nõ præsentia magis q̄ quæ lõgissime absunt, & quæ nõdum entis appellatione censentur, sed in causis suis abdita delitescent, in diuinitatis suæ speculo contemplatur, in quo q̄uis immutabili existenti, omnium rerum mutabilium, quæ indies innouantur, uicissitudines, & notiones referuntur, & sine ulla cognoscentis mutatione collescent.

17 Cur in syllogismis altera maior altera minor propositio appellatur? An quia subiectũ minor terminus dicitur, prædicatũ autẽ maior quia de pluribus semper

quod subiectus terminus, dici aptum est. hoc autem de paucioribus: uel de numero æquis, nunquam de pluribus quod prædicatum accipitur. Illa igitur propositio in qua prædicatum conclusionis inferendæ ponitur, maior merito nuncupatur: in qua autem conclusionis subiectum medio termino subijcitur: minor non abs re nominatur. Ridiculi autem forsam ij sunt: qui propositionem primo conceptam ab intellectu maiorem dici uolunt, & si qui alia tradiderunt.

18 Cur figurarum prima nobilissima censetur? An quia cum duo in propositionibus attendantur, quale: ut affirmatio scilicet & negatio, & quantum: ut uniuersale & particulare, quorum affirmatio negationi præstat, uniuersale autem particulari est potius, in prima figura & affirmatiuas tam particulares quod uniuersales, & uniuersales tam affirmantes quod negantes concludere licitum est. Quo circa artes omnes atque scientiæ, quæ uniuersale aliquod dogma, uel theorema, uel placitum ad actionem tendens, uel contemplationi addictum colligere uolunt, hac maxime imprimis figura uti dignoscuntur. An quia alia figura ab hac procreatur, & gignuntur, & ad hanc tanquam ad principium & causam reducuntur. Nam si ex duabus propositionibus in prima figura dispositis: alteram hoc est maiorem conuertas: ex illis iisdem in secunda figura propositum demonstrabis. Si uero. minorem propositionem permutas: aptas habebis: ad ratiocinationem in tertia inferendum. An quia cum triplex sit syllogismus, demonstratiuus, qui dignitate præcellit, & dialecticus: & sophisticus qui dialecticis quidem arguendi formulis utitur, sed perperam arguit, ut pseudigraphus qui hypotheses geometricas usurpat, sed problema nequaquam sed longe (quod aiunt) a diagramate describit. Qui demonstrant primam figuram adhibent, qui uero dialecticos syllogismos connectunt, secundam sibi uendicant, in qua negatiua inferitur, ut pote quibus non adeo propria decreta statuere, & construere, quantum oppositum eorum quæ aduersarius asseruit, concludere propositum est. Sophistæ autem qui nihil maiori precio emerint, quod si partes totis æquales ostendantur, quique id duntaxat agunt, ut leuiculam auram, & uel emptum applausum aucupentur, tertia abutuntur, in qua particulare concluditur. Porro tertiam secunda quantitate superat, quæ uniuersalia etsi negatiua inferit, secundam tertia uincit qualitate.

19 Cur tertia figurarum præ alijs plures modos coniugationesue habet, quibus syllogismi complicari possint? An quia prima maiorem ut sit uniuersalis postulat, minorem ut affirmet. Secunda ut maius pronuntiatum uniuersim accipiat, minus autem ut oppositæ sit qualitatis requirit. (ut namque omnium commune est: ut nec ex particularibus: nec ex negatiuis quicquam concludant, ita huius peculiare est: quod ex duabus affirmatiuis propositionibus nihil peragat) ad tertiam autem id unum sufficit, ut hu-

us sicut & primæ minor affirmet, maiori qualicunque existente.

20 Cur dialectica philosophiæ pars esse non potest? An quia omnis ars quæ alterius sine utitur, principalior & magis architectonica est: quæ ea cuius opus usurpatur, ut facultas militaris quæ equo utitur, ut comparet uictoriam, quæ ea cuius frenum est labor. Artiū igitur plerumque dialectica præ stare nihil dubium est, quæ illius opera utuntur, at nec philosophia: nec quauis eius parte dignius (quæ nobis hominibus una ex cæli regionibus data est) dicere quicquid possumus. An uero quia ut scientia quæpiam aut facultas alterius pars esse dicatur maxime opus est: ut finem ipsa aliquem peculiarem præter illius superioris finem habeat proprium quem construat: cuiusque gratia cuncta laboret, & patiatur: qui finis sub illius sine reponatur. Nam semper generalior facultas quæ rationem architecturæ magis subit, plures inferiorum artiū fines colligit, atque complectitur. Ut æconomice cui cura domus est: sub civili quæ urbem curat, collocatur, quæ nihil aliud est quæ domorum multarum collectio. & medicus ophthalmico superior artifex, quia totius hominis sanitas oculi sospitatem ut partem comprehendit. Dialectica autem uel ars disserendi nullum quempiam talem finem ipsa conspicit, aut agit, sed solius philosophiæ gratia discitur, ne in congressibus & ueri inuestigatione fallantur, illius ergo organum est. Nec uero quia eam constituerit & inuenerit philosophus, instrumentum propterea esse non potest. nam & incudes & malleus & forcipes sunt organa fabri, quæ illum confecisse proprijs manibus nihil obstat.

21 Cur Æthiops ater dicatur cum unguis, dentes, & pedum manuumque interna sit albus? An quia ad hoc ut aliquid tale dicatur, abunde est, ut per maiorem partem sui diffusam habeat qualitatem. An uero quia & si dentes ebore magis candidos habeat (ad quod multum facit surfuraceus panis quo plurimum utuntur, qui abstergendi maxime uis pollet sordes & lentores qui dentibus adhæserunt) nihil obstat quo uel coruo nigrior appelletur. Non enim secundum eandem partem qua nos eum furuum uocamus, inherentem alborem obtinet, esset autem manifestus elenchus: si quis eadem parte fuscum & candidum comprobaret.

22 Cur Aristoteles philosophus ad quorum negotium totus finis spectat, ut de demonstratiuo syllogismo pertractent, quo cum scientia comparatur, de sophisticis redagationibus, quæ non adminicula, sed impedimenta potius sunt ad ueritatem consequendam, & importunæ quædam cauillationes, quibus imponere atque seducere animos sophistæ nituntur, sibi agendum proposuit? An ut scientes quotupliciter fallerent, & quibus modis ueritas destrueretur, & mendaces sermones mentibus ingerantur, magis refellere, & reuincere possimus eos qui nos redarguere moliantur.

PROBLEMAT. ANTO. LOD.

Ut enim qui nodorum rationē nouit, quibus fasces neclūtur, facile uincula eius quod religatū est, resoluerē sciet, ita qui technascalleat quas astruūt per otiiū sedētes intus: sophismatum malorum compositores, minus illorū laqueis irretietur. Et ueluti medici non salubria solum, sed & pernitiōsa medicamina considerant, ut ab ijs abstineant, ab illis sanitatem recuperent, qui aegrotant, ad eum modum philosophum tā de demonstrante, q̄ de captiōsa ratiocinatione, ut ab hac caueat, illa utatur, perscrutari non dissentaneum est. Nec ad hoc solum ut argutas illas ingeniorum capturas, & improbas subtilitates caueamus, hoc agere decet. Sed ut etiam suo (quodaiūt) gladio, suisque met telis illos iugulemus, suisque artibus & imposturis capiamus eos, qui nobis insidias parabant. Nam fucum facere impostori, & cretare aduersus cretensem, suoque cautam deludere astu uulpeculam, lucrum & operæ precium est, ut antiquorum pa-roemia comprobant. Vnde Aristoteles non de sophisticis syllogismis, sed redargutionibus libro titulum indidit, quem fecit, ut scilicet redarguendos & confutandos esse qui magis uideri quam esse cupiunt, designaret.

ERRATA.

Folio. ij. pag. ij. linea. xij. lege tusculi. in Epigrāmate leg. lapsus carmine quinto, & infra leg. non ero. fo. quinto pag. ij. lin. i. leg. nec oculos aduidēdū fuisse factos & rade fuisse creatos. fo. ij. pag. ij. lin. ij. pro trochorū leg. circorū. li. xv. leg. animāte. fo. xxv. lin. i. leg. Sectio. vi. & pag. ij. lin. iij. leg. & nōnulla loca uicina non adeo uirtute & fo. xxvi. lin. i. leg. Sectio. vi. & pag. ij. lin. xiiij. leg. basim. fo. xxvij. linea xix. leg. corpora. lin. xxij. leg. concomitatur. lin. xxiiij. leg. inmitantur, & fol. xxvij. pagi. ij. linea. ij. lege a dijs sunt perceptæ. fol. xxviiij. linea. vij. leg. diffluunt. & linea. xvij. cieat. fo. xxix. pa. ij. lin. iij. leg. caui, & fo. xxx. lin. xvi. leg. minime eos in eadem. fo. xxix. pag. ij. lin. xix. leg. nō cōueniūt, & lin. xxv. leg. nec ullus calor est.

BREVIS ELENVS LIBRORVM

quinque, & omnium Sectionum quæ sunt in hoc
opere Problematum.

Epistola nuncupatoria ad Ioannem tertium Lusitaniæ regem.
Operis prefatio.

LIBER PRIMVS CVIVS,

sunt Sectiones sex.

Seçtio prima libri primi continet nonnulla quæ hominem concernunt habet Pro-
blemata septem.

Seçtio secunda eorum quæ ad physicem pertinent continet Problemata. 17.

Seçtio tertia libri primi cõtinet Problemata de mero temulëtia Venere, & alia. 33.

Seçtio quarta Problematum naturalium de ætatibus, temporibus, cõsuetudinibus,
& temperaturis quæstiones continet Problemata autem. 22.

Sequuntur Problemata de atrabiliosis. 14.

Seçtio quinta Problematum naturalium de animalibus, Problemata continet. 22.

Seçtio sexta Problematum naturalium, in qua de plâtis, herbis, fructibus quæstio-
nes afferuntur. continet Problemata. 25.

LIBER SECVNDVS,

cuius sunt quinque Sectiones.

Seçtio prima miscellanea multa & varia Problemata continet.

Seçtio secunda de ijs quæ ad sensuü organa attinët, & nonnulla de somno, de insõnijs,
de singultu, memoria, & de sudore, & alia id genus. cõtinet Problemata. 24.

Seçtio tertia libri secundi Problematum continet Problemata q̄ ad mores attinët. 14.

Sequuntur Problemata amatoriã.

Seçtio quarta libri secundi in qua redduntur causæ aliquarum consuetudinum qui-
bus Romæ erat usus.

Seçtio quinta libri secundi in qua nonnulla de legibus.

LIBER TERTIVS,

cuius sunt Sectiones duæ.

LIBER

Sectio prima continet ea quæ ad supernaturalem philosophiam concernunt.
Sectio secunda libri tertij in qua insunt quæ ad diuiores sermones spectant Problemata autem. 14.

LIBER QUARTVS PROBLEMATATA
continet quæ ad res medicas faciunt.

LIBER QVINTVS, CVIVS
sunt Sectiones tres, ea continet, quæ ad ingenuas disciplinas pertinent.

Sectio prima de ijs quæ ad astronomiam.

Sectio secunda de ijs quæ ad arithmetice[m] & musicem attinent.

Sectio tertia libri quinti ea continet quæ ad artes logicas (quas uocant) hoc est rationales spectant.

FINIS.

EXCVSSVM EST HOC PROBLEMATVM OPVS DIVINO FAVENTE NVMINE OLYSSIPONE MENSE IANVARIO, ANNO A VIRGINEO

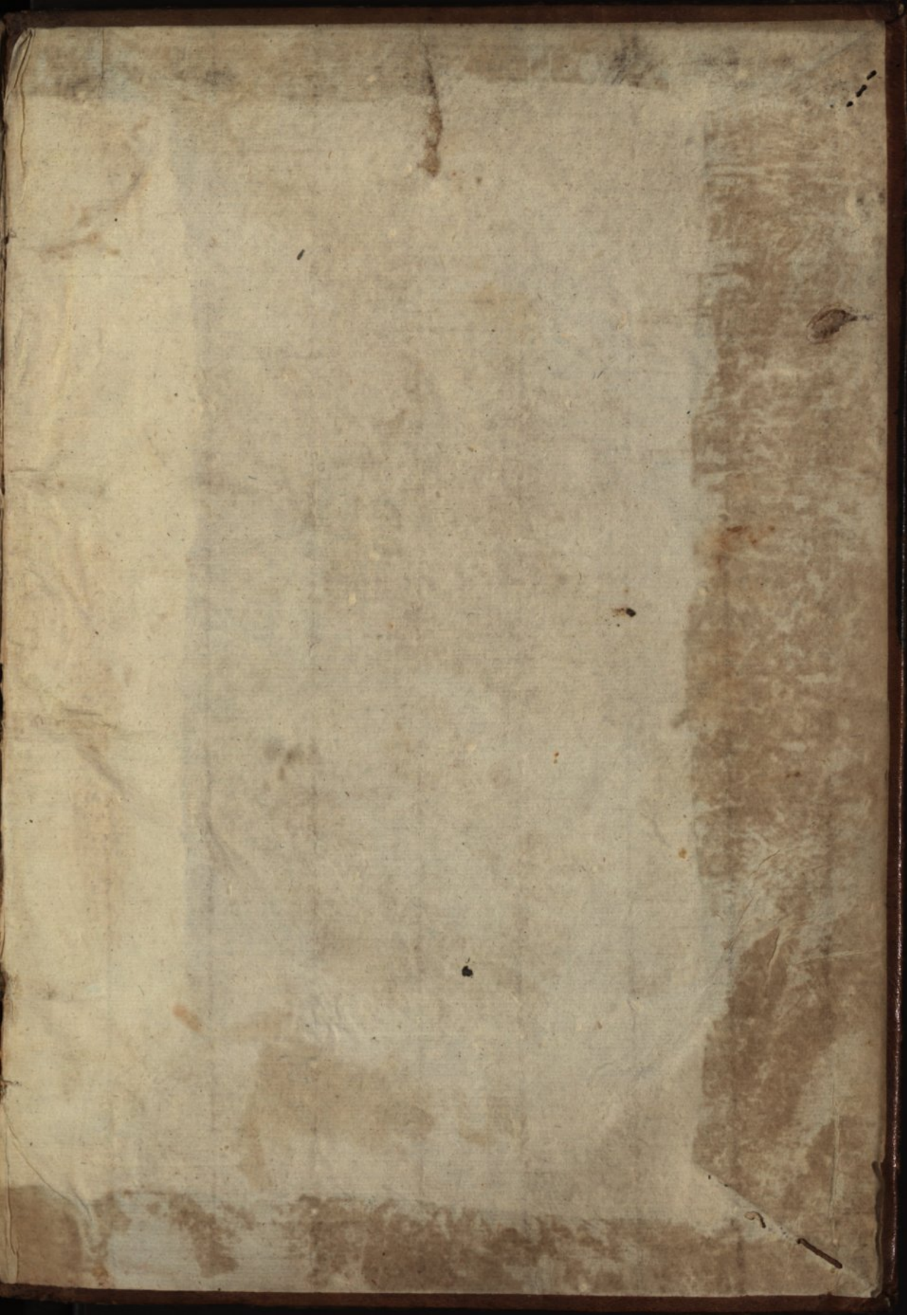
PARTV.

M. D. XL.

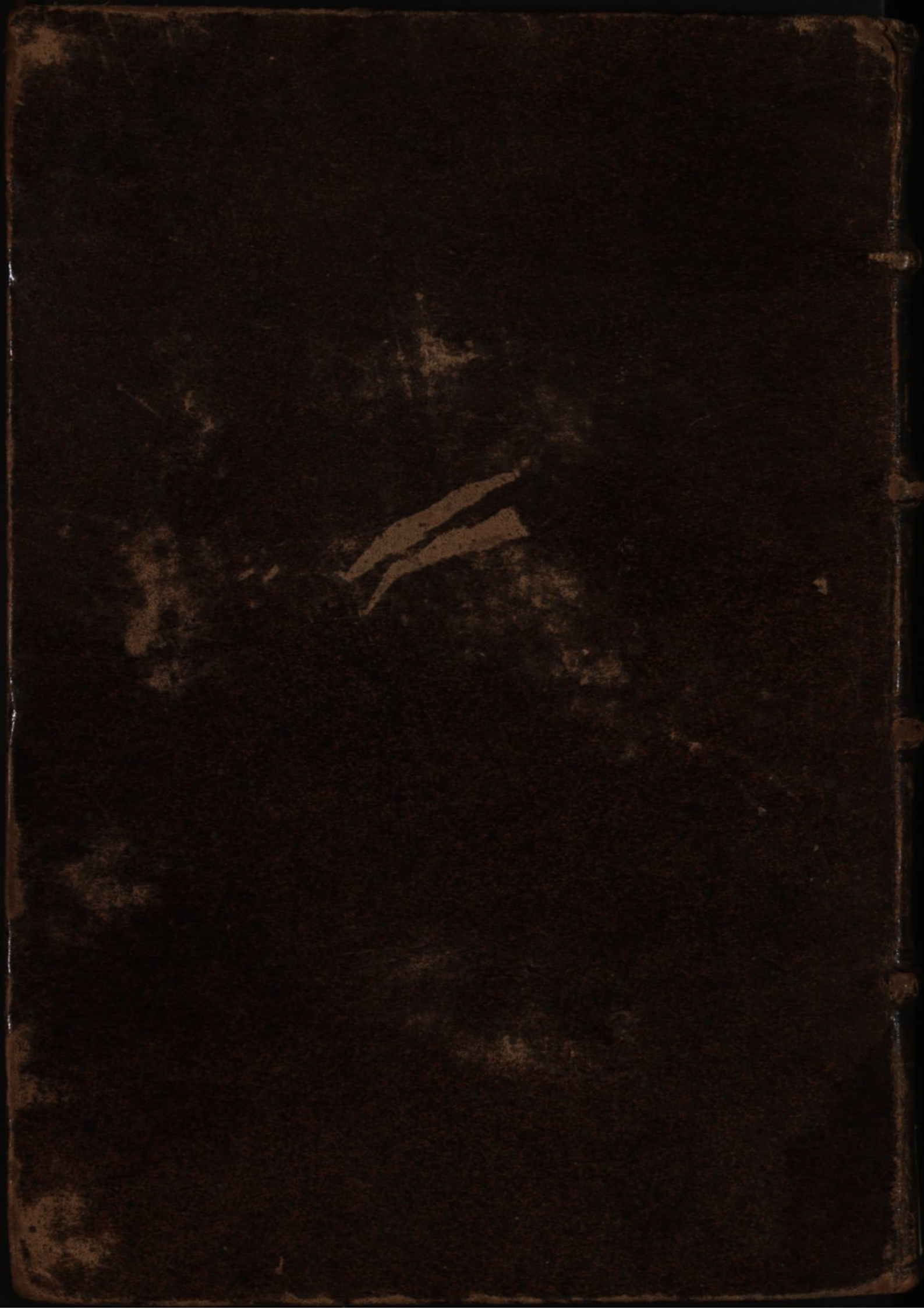
LIBER TERTIVS

LIBER

Sala R

Gab.

Est.

Tab. 54

N.º 4